Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һэд гараһан | № 9 (14335) | 1974 оной январиин 11, пятница | Сэн 2 мүнгэн

ЭКОНОМИКО ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН ХЭРЭГТЭ АЖАЛШАДЫЕ БҮРИ ҮРГЭН ОЛООР ЭЛСҮҮЛБЭЛ, ХАРЮУСАЛГА УЛАМ ДЭЭШЭЛҮҮЛБЭЛ, КАДРНУУДАЙ ҮМЭНЭ ТАБИГДАДАГ ЭРИЛТЭ БҮРИ ШАНГАДХАБАЛ, ХЭРЭГЭЙ АМЖАЛТАДА ТУҺА ДҮХЭМ БОЛОХО.

(Партида, совет арадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаһан Хандалгаһаа)

һара бүриингөө дүнгөөр мүрысөөнэй манлайда гараад лэ байдаг түрүү һаалишан Мария Антоновна Ефимовае танихагүй хүн Улаан-Үдын аймагай «Маяк» колхоздо үгы тооной. Ушар иимэһээ дүршэлтэй һаалишан, һара, квартал, жэл бүхэндэ онсо шалгаржа, түрүүшүүлэй зэргэдэ ябахаһаа гадна, залуу һаалишадтаа зүбшэл заабари хэлэжэ, заабол һургажа байдаг заншалтай.

Мүнөө Мария Ефимова үбэлжэлгын үедэ ехэ һү һаахын түлөө тэмсэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М. А. Ефимова.

З. ВЕСНИНАГАЙ фото.

Тарган мяханай түлөө

Үбэлэй һаранuудта мал шахан таргалуулха талаар аймагай малшад нилээд дүршэлтэй болонхой. Үнгэрһэн жэлэй үбэлэй һарануудта малайнгаа шэгнүүр сүүдхэ бүри 800—900 граммаар нэмээдэг хүнүүд олошоржо, тарган, томо малнуудые тушаадаг боллоо. Дүтэлүүрэй совхозой малшан Самбу Банзаракцаев 210 залуу сарнуудайнгаа толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдэ 731 граммаар нэмээжэ, хамта дээрээ 46 центнер мяха нэмэжэ абаха болоо.

Мүнөө тус гүүртын малшад бүришье һайнаар ажаллажа, харууһалдаг малайнгаа толгой бүриинь шэгнүүр сүүдхэ соо 800 граммаар нэмээхэбди гэжэ мэдүүлнэ.

Манай корр.

Захаамин.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ

Верх-Исетскэ металлургическа заводой трансформаторна булад хүйтөөр хабтайлгадаг цехэй түрүүшын ээлжээнэй барилгада амжалтануудые түйлаһанайнь түлөө СССР-эй Верховно Соведэй Президиум 1974 оной январиин 9-нэй Указаар барилгада онсо шалгарһан хүдэлмэрилэгшэдые СССР-эй орденууд, медальнуудаар шагнаба.

(ТАСС).

ХҮРЬҺЭ ХАМГААЛГА БА УРГАСЫН ХҮСЭН

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын коллегиһээ

Хойто Казахстанай таряланда ехэ гарза хохидол ушаруулдаг ушар — һалхинһаа газарай хүрьһэнэй муудалга мүнөө зайсуулагдажа байна. Эдэ бүгэдын ашаар һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ газар элдүүрилэгшэд ургасын абтасые нилээд дээшэлүүлээ. Ороохо таряанай ажахые шэнжэлдэг бүхэсоюзна институтда (ВНИИЗХ) зохёогдоһон, хүрьһэ хамгаалха гурим газарай баялигуудые арьбадхаха арга олгоо.

СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын коллегиин январиин 8-да болоһон заседани дээрэ энэ институтдай коллективэй ажал ябуулга, эдэнэй зохёоһон гуримай ашаг үрэ зүбшэлэгдэһэн байна. Газарай хүрьһэ хамгаалха технологи гектар бүриһөө ороохо таряа ургуулан абалгые 2,4 центнерээр дээшэлүүлһэн, ган гасуур жэлнүүдтэ ургасыень зарим ушарта 2 дахин ехэдхэһэн байна гээд ВНИИЗХ-эй директор, ВАСХНИЛ-ай академик А. И. Бараев болон бусад тэмдэглэбэ.

Һэрхиилгэдэг онсо аргаар, газарай хүрьһэ урбуулангүй хүрьһэ элдүүрилгэ — энэ шэнэ гуримай эшэ үндэһэн болоно. Газарай хүрьһэ иимэ аргаар элдүүрилхэдэ, хуряагдаһан ургасын эшын 65—85 процентнь ургаһаар зандаа үлэжэ, газарай хүрьһэ һалхинһаа хамгаалдаг, шииг баридаг байна.

Мүнөө орон дотор 22 миллион үлүүтэй гектар тарялан иимэ аргаар элдүүрилэгдэнэ. Энээниие үргэнөөр нэбтэрүүлхэдэ, газарай хүрьһэ һалхинһаа хамгаалха, ороной зүүн районуудта ороохо таряанай үндэр баян ургаса абаха арга олгоо гэжэ коллеги дээрэ тэмдэглэгдээ. Газарай хүрьһэ урбуулангүй элдүүрилхэ шэнэ арга үргэнөөр хэрэглэдэг дүй дүршэл Поволжодо, Урда Ураалда, мүн хэдэ хэдэн бусад районуудта аша үрэ ехэтэй байһанаа харуулаа.

Ороной гандадаг тала нютагуудта нара, һалхинһаа газарай хүрьһэнэй муудалгые болюулха, ган гасууртай тэмсэхэ талаар Ороохо таряа ургуулдаг ажахые шэнжэлдэг бүхэсоюзна институтдай хүдэлмэриие коллеги һайшааба. Поволжын. Хойто Кавказай, Украинын талата губиин зононуудта энэ асуудал шэнжэлхэ хүдэлмэридэ бүхы хүсөө элсүүлгэ институтдай гол зорилго болоно.

Хүрьһэ хамгаалха арга оноолнуудые нютагайнгаа байдалда тааруулан хэрэглэхыень, энээнэй тула бүлэг машинануудые зохёон бүтээхыень союзна республиканuудай Хүдөө ажахын министерствэнүүдтэ, эдэнэй зонын институдуудта дурадхагдаа. Газар элдүүрилгые улам һайжаруулха хэмжээнүүд хараалагдаба.

(ТАСС-ай корр.).

РЕСПУБЛИКЫН КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДТА ҮРЭҺЭНЭЙ ТАРЯА СЭБЭРЛЭХЭ ХҮДЭЛМЭРИИН ХЭР ЯБАЖА БАЙҺАН ТУХАЙ

1974 оной январиин 1-нэй мэдээн

Аймагууд болон гүрэнэй үрэһэнэй инспекци	Шалгагдаһан үрэһэнэй тарилгын шанарта хүргэгдөөгүйнь (процентээр): бүхыдөө	буртаг ехэтэйнь	ургаха шадалаар муунь	шииг нойтон ехэтэйнь	Шалгагдаһан үрэһэнэй I—II класста хүргэгдэһэниинь
Баргажанай	42	14	37	10	27
Бэшүүрэй	35	—	10	25	40
Зэдын	19	2	12	5	42
Яруунын	81	25	79	19	3
Загарайн	90	10	69	47	5
Захааминай	58	40	40	17	2
Ивалгын зоно	90	3	57	65	4
Кабанскын	77	30	45	52	12
Хэжэнгын	62	5	59	10	25
Хурамхаанай	41	14	22	2	4
Хяагтын	42	5	37	11	36
Мухар-Шэбэрэй	46	5	41	13	37
Прибайкалиин	71	16	70	40	4
Сэлэнгын	84	11	75	66	6
Тарбагатайн зоно	63	17	29	45	26
Түнхэнэй	62	13	51	34	23
Хориин	50	2	42	7	35
Республика бүхыдөө	53	10	39	24	27

Эндэ толилогдоһон тоо мэдээе харахада, республикымнай ажахынуудай хабарайнгаа тарилгада хэр зэргэ бэлдэжэ байһаниинь гүйсэд элиржэ үгэнэ. Колхоз, совхозуудта иимэ тулюур байдал хэзээдэшье байгаагүй гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Нёдондо эгээл энэ үедэ манда бүхы үрэһэнэймнай 26 процентнь ургаха шадалаар муу, 17 процентнь шииг ехэтэй байһан юм. Тарилгынгаа шанараар I, II класста хүргэгдэһэн хүрэнгын орооһон мүнөөнэйхиһөө һураггүй ехэ байгаа гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Ороохо таряанай үрэһэ сэбэрлэхэ хүдэлмэри Улаан-Үдын, Сэлэнгын, Яруунын, Кабанскын аймагуудай олонхи ажахынуудта хангалтагүй ябуулагдаһаар. Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 5.500 центнер обёос сэбэрлэхэнь үлөө. Аргатын, Дэрээнэй совхозуудта сэбэрлэгдэһэн 1.880 центнер шэниисэ бутархай хальһан, мэхиинэһээ хүсэд һалгаагдаагүй, тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй үлэшөө. Мүн иимэрхүү байдал Прибайкалиин аймагай «Зырянский», Хориин аймагай Анаагай, Үдын совхозуудта тохёолдонхой. Хүрэнгын ороохо сэбэрлэхэ хүдэлмэридэ дээрэ дурсаг даһан ажахынуудай мэргэжэлтэдэй һаналаа багаар табидагынь гайхалтай.

Республикымнай олонхи ажахынуудта хүрэнгын ороохо сэбэрлэхэ хүдэлмэри бирагүйгөөр эмхидхэгдэнэ. Захааминай аймагай Харацайн, Хамниин, Михайловкын совхозуудта үрэһэндэ хаагдаһан шэниисэ, ешмээн шорой, бог буртагһаа хүсэд арилгагдаагүй. Мүн Кабанскын аймагай совхозуудай үрэһэндэ хааһан бүхы таряанайнь 30 процент бог буртагһаа һалгаагдаагүй байһаар.

Колхоз, совхозуудай олонхи агрономууд тарилгын шанарта хүргэгдэһэн үрэһэтэй болохо талаар хүдэлмэри багаар ябуулна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Оймороой совхозой Корсаковска отделенидэ үрэһэндэ хадагалагдаһан 2 мянган центнер обёосто 13 янзын элдэб бог шорой байба, 2 мянган центнер шэниисэ сэбэрэйнгээ талаар һайн байбашье, 0,2 процент шиигтэй байжа, тарилгын шанарта хүрөөгүй. Иимэрхүү байдал республикын олохон аймагуудта ушарна. Хэрбээ агроном бүхэнэй хүрэнгын ороохо сэбэрлэхэ, хатааха хүдэлмэридэ анхаралаа табяад байбалынь, иимэ ушар тохёолдохогүй байгаа.

Байгша оной үрэһэнэй таряан урда жэлнүүдэйхиһээ нойтон, хүсэд эдеэшээгүй, ургаха шадалаар муу гэжэ тэмдэглэхэ шухала. Иимэ үрэһэ сагай дулаанда хатаажа, сэбэрлэхэ хүдэлмэри һанаһанда хүрэмөөр эмхидхэгдээгүй дээрэһээл ажахы бүхэндэ шииг нойто ехэтэй, ургаха хүсөөр тулюур, муу шанартай таряан ехэ бии. Колхоз, совхоз бүхэндэ нойтон ороохо хатааха түхеэрэлгэнүүд тодхогдонхой. Иимэ түхеэрэлгэнүүдые хүдэлгэхэ хүнүүдые һургаха семинар жэл бүри үнгэргэгдэдэг. Үнэндөө Кабанскын ажахынуудһаа бэшэн ороохо таряа хатааха түхеэрэлгэнүүдые һайнаар хүдэлгэдэггүй байха юм. Шииг нойто ехэтэй үрэһэнэй таряа хатаахада, ургаха хүсэниинь һураггүй дээшэлдэг гэжэ мэргэжэлтэд мэдэжэ байгаад, энэ хүдэлмэридэ анхаралаа багаар хандуулдагынь харамтай.

Үбэлэй һарануудта ороохо хатааха түхеэрэлгэнүүдые бэлэн болгожо, хабарай түрүүшын паруули дулаан үдэрнүүдһээ эхилжэ, энэ хүдэлмэреэ эмхи гуримтайгаар ябуулха шухала. Түнхэнэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, Загарайн XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта, «Дружба», Онохойн совхозуудта, Улаан-Үдын аймагай «Авангард», «Восход», «8-е Марта» колхозуудта, «Заветы Ильича» совхоздо, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоздо, Химнын, Кировэй нэрэмжэтэ совхозуудта үрэһэндэ хадагалагдаһан ороохон бултадаа шииг нойтоор ехэ. Тиимэһээ эдэ ажахынууд тусхай түхеэрэлгэнүүдээ түрүүшын үдэрһөө бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэхэ болоно.

Ивалгын ОПХ-да үрэһэнэй таряа сэбэрлэхэ хүдэлмэри илангаяа хангалтагүй гэжэ хэлэлтэй. Эндэ хадагалагдаһан 11 мянган центнер хүрэнгын ороохоной 7 мянган центнерынь шалгагданхай. Энэнэйнь 6 мянган центнер таряан ургаха шадалаар муу, 3.049 центнерынь бог буртагһаа хүсэд сэбэрлэгдээгүй гэжэ тодорхойлогдонхой.

В. ТАРАСОВА,
республикын үрэһэ шалгаха гүрэнэй инспекциин начальник.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР В. Н. КРЫЛОВТО БУРЯАДАЙ АССР-эй ГАБЬЯАТА ИНЖЕНЕР ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Түмэр замай транспортые техническэ талаарнь һайжаруулха хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө Зүүн Сибиириин түмэр замай сигнализациин ба хэлхеэ холбооной Улаан-Үдын дистанциин главна инженер **Крылов** Виктор Николаевичта **Буряадай АССР-эй габьяата инженер** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной январиин 8.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

ЗҮҮН СИБИРИИН ТҮМЭР ЗАМАЙ СИГНАЛИЗАЦИИН БА ХЭЛХЕЭ ХОЛБООНОЙ УЛААН-ҮДЫН ДИСТАНЦИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Түмэр замай транспортда үни удаан саг соо һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө, сигнализациин ба хэлхеэ холбооной Улаан-Үдын дистанциин байгуулагдаһаар 50 жэл гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** иимэ хүнүүдые шагнаха:

Дабалаев Александр Андреевичые — электромеханик.

Качунас Степан Степановичые — ахалагша электромеханик.

Рыжков Геннадий Борисовичые — дистанциин начальник.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной январиин 8.

БААТАР ГАБЬЯАТАЙГААР АЖАЛЛАХА!

Молдавиин ССР-эй туг дээрэ— Арадуудай хани барисаанай орден

КИШИНЕВ, январиин 9. (ТАСС). Совет Молдавиин городууд болон хүдөө тосхонууд гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй: республикын шагнагдаһан Ленинэй орденой хажууда мүнөөдэр Арадуудай хани барисаанай орден яларба. ССР Союзые хүгжөөхэ, бэхижүүлхэ, социалис нацинууд ба үндэһэ яһатанай хани барисаа, аха дүүгэй харилсаа холбоо бэхижүүлхэ хэрэгтэ ажалшадайнгаа ехэ аша габьяатай байһанай түлөө, Совет гүрэнэй экономическа, социально-политическэ ба соёл культурын хүгжэлтэдэ оруулһан ехэ хубитынгаа түлөө Молдавиин ССР иимэ шагналда хүртэһэн байна.

Молдавиин А. С. Пушкинай нэрэмжэтэ хүгжэмтэ-драматическа театр соо Молдавиин компартиин Центральна Комитедэй, республикын Верховно Соведэй баярай хамтын заседани болобо. Тэрэниие Молдавиин ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ К. Ф. Ильяшенко нээгээ.

Эндэ сугларагшад КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев түрүүтэй КПСС-эй ленинскэ ЦК-гай Политбюрое хүндэлэлэй президиумдэ түйлай ехэ урма дэбжэлтэтэйгээр һунгаһан байна.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Партийна хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ А. Я. Пельшэдэ үгэ үгтэнэ. КПСС-эй Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ба Совет правительствын үмэнэһөө тэрэ Молдавиин ажалшадые энэ үндэр шагналтайнь дашарамдуулан, хани халуунаар амаршалһан байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев үнэн зүрхэнэй амаршалга Танда хүргэхыем гүйһан байгаа гээд А. Я. Пельше хэлээ. Молдавида хүдэлһэн жэлнүүдээ хани халуунаар һанан дурдаха зуураа, Леонид Ильич мүнөөдэр молдаван арадай баяр омогорхолые хубаалдана.

Парти ба ороной ажабайдалда болоһон мартагдашагүй гайхамшаг үйлэ хэрэгүүдэй — КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй, мүн СССР-эй Верховно Соведэй сессиин нүлөөн доро ажаһуунабди. ЦК-гай Пленумэй, манай совет олонациональна гүрэнэй хуули гаргадаг дээдэ органой документнүүдые бүхы коммунистнууд, бүхы совет хүнүүд тон халуун һайшаалтайгаар угтаа һэн.

Советскэ Союзай адли тэгшэ эрхэтэй арадуудай нягта жагсаалтай бүлэдэ ороһон эгээл залуу республиканuудай нэгэн болохо Молдави хадаа урдань эгээл гээгдэнги заха хизаар байһанаа мүнөө тон ехээр урган хүгжөөд, ондоо эрхэ байдалда хэдэн зуун жэлэй турша соо түйлагдашагүй байһан тиимэ һалбаран хүгжэлтэ гайхамшаг энэ хани нүхэсэл соо түйлаа гэжэ мэдэрхэдээ, омог баяртайбди гээд А. Я. Пельше саашань хэлэбэ.

Молдавиин ажалшад, барилгашадай хэлэдэгэй ёһоор, хооһон шахуу байһан газар дээрэһээ эхилээд, социализмын ба интернационализмын, хани барисаанай ба аха дүүгэй харилсаагын агууехэ хүсые бүри мүһэн мэдэрһэн байха юм. «Совет Социалис Республиканuудай Союзай табин жэлэй ой тухай» элидхэл соогоо КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй юун гэжэ хэлэһыень һанаадхия: «Бүри һая болотор Молдавишье гээгдэнги заха хизаар байһан юм. Хэрбээ дайнай үеые, һандарһан байдалаа һэргээн бодхооохо хэрэгтэ ошоһон дайнай һүүлээрхи түрүүшын жэлнүүдые 'хороон гаргабалнай, совет арадуудай бүлэ дотоо энэ республикын хүгжэлтэдэ хорин табан жэлһээ ехэ бэшэ саг хүртэхэ байна. Теэд энээхэн богони саг соо тэрэ хадаа ямар түйлай ехэ зам гаталан гараа гээшэб! Энэ республика ороноймнай эдеэ хоолой зүйлнүүдээр элбэг баян республикануудай нэгэн, саад ургуулдаг ба архи нэрэдэг томохон түбүүдэй нэгэн болонхой бшуу. Тэрэнэй промышленностиин продукциин хэмжээн 31 дахин ехэ болонхой».

Мүнөө Молдави хадаа бүхэсоюзна виноградник ба үрэ жэмэстэ саад ургуулдаг ороң нютаг байхаһаа гадна, энэ республика тракторнуудые, электромашинануудые, насосуудые, орёо нарин микропровод, шухаг осциллографууд ба дефектоскопуудые, холодильнигуудые, хубсаһа угаадаг машинануудые, барилгын материалнуудые үгэдэг юм. Республикын үгэдэг промышленна продукциин нэрэнүүд энээгээр дүүрэнэ бэшэ. Энэ республика бүхэли 1940 ондо бүтээдэгэйнгээ шэнээн продукци мүнөө хоёрхон долоон хоногой турша соо үйлэдбэрилнэ.

Республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй түйлаһан амжалтануудые А. Я. Пельше тэмдэглээ. 1973 ондо түйлаһан ехэ илалтаарнь дашарамдуулан, һаяшаг орден, медальнуудаар шагнагдаһан нүхэдые, Социалис Ажалай шэнэ Геройнуудые, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдые тэрэ үнэн зүрхэнһөө амаршалһан байна.

Республика дотор газар тариалангые промышленностьтай нэгэдүүлэн хүгжөөхэ тушаа эдэбхитэйгээр бэелүүлэгдэдэг хүдэлмэри тухай үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Тэрээнэй үндэһэ һуури дээрэ агропромышленна предприятинуудые, хүдөө ажахын элдэб һалбаринуудта комплекснууд ба нэгэдэлнүүдые байгуулха тухай тэрэ хэлээ. 166 совхоз-заводууд Молдавиин омогорхолынь болоно. Хүдөө ажахын түүхэй эд ургуулан абажа, тэрэниие промышленна аргаар буйлуулжа, бэлэн болоһон продукцияа саашаданьябуулжа байдаг таһалгаряагүй технологическа хүдэлмэри бэелүүлэгдэдэг юм. Шэнэ эрхэ байдалда хүдөө ажахые үлэмжэ һайнаар хүтэлхэ зорилгоор Молдавида колхозуудай соведүүд байгуулагданхай. Эдэ соведүүд захирха, түсэблэхэ, эд хэрэгсэлнүүдээр хангаха, мүн финансын уялга ба эрхэнүүдтэй. КПСС-эй Центральна Комитет энэ үүсхэлыень дэмжээ һэн. Тиихэдээ колхозой үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ боложо байгаа хубилалтанууд мүнөөнэй шатада колхозно байгуулалтые, колхозно демократиие улам саашадань хүгжөөлгын зайлашагүй үрэ дүнгынь мүн болоно. Энэ талаар партиин хүтэлбэрилдэг Молдавиин колхозно таряашад зүб шэглэл баринхай. КПСС-эй ЦК-гай һая болоһон Пленум дээрэ нүхэр Л. И. Брежнев Молдавиин дүй дүршэлдэ үндэр сэгнэлтэ үгөө һэн гэжэ Танда мэдээсэхэдэмни намда ехэл аятай байна гээд А. Я. Пельше хэлээ.

Түхэл маягаараа национальна, удхаараа социалис Молдавиин соёл культурын амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, үгэ хэлэгшэ хадаа урдань ухаан заяандаашье бодомжолошогүй байһан тиимэ үндэр ехэ хүгжэлтэтэй болоо гээд онсолон тэмдэглээ.

Социалис экономико хүгжэлтынгөө шэнэ шатада ороо гээд үгэ хэлэгшэ саашань тэмдэглэбэ. Мүнөө арадай ажахын ашаг үрые дээшэлүүлхэ, эрдэм-техникын дэбжэлтые түргэдхэхэ асуудалнууд түрүүшын ээлжээндэ табигдана. Энэ ямар удхатайб гэхэдэ, ажахыгаа ухаансараар, тодо һайнаар, тоолон бодомжолжо байгаад эрхилхэ хэрэгтэй бшуу. Тиигэжэ гаргашалагдаһан гаргашын единицэ бүхэндэ үйлэдбэриин хэмжээе ба национальна доходые нилээд ехээр дээшэлүүлхэ ябадал хангаха хэрэгтэй. Ажахыгаа иимээр эрхилхын тулада бидэндэ али бүхы юумэн бии. Социализм хадаа «шэб шэнэ техникын, соёл культурын али бүхы түйлалтануудта түшэглэжэ» хүдэлмэреэ эрхилхэ арга боломжо олгоно, эгээл энэнь социализмын онсо түхэл шэнжэнь мүн гэжэ В. И. Ленин тоолодог байгаа.

Ажахыгаа ёһотойл партийна ёһоор хүтэлбэрилдэг болохо, энэ арга шэнжэдэ эсэргүүсэдэг бүхы юумэнтэй, нэн түрүүн ажалдаа ёһо тэдысэ, албан хойрогоор хандаха ябадалтай бүри шангаар тэмсэхэ хэрэгтэй.

Уласхоорондын байдалай, мүн гадаадын политикын талаар партиин эрхилдэг ажал ябуулгын зарим тэды асуудалнууд дээрэ А. Я. Пельше мүн лэ тогтоһон байна. Уласхоорондын аюулгүй байдал бэхижүүлхэ талаар тодорхой һайн амжалта түйлаад, Советскэ Союз урдынхидаал мэтэ эбтэй зэтэйгээр зэргэ оршолгын гол ёһонуудай уласхоорондын байдалай зайлашагүй гурим болохын түлөө, мүн харилсаа холбооной, бэе бэеэ ойлголсоогын, бэе бэедээ этигэлсэлгын зайлашагүй хэрэг болохын, тэрэнэй бүхы түбинүүд дээрэ дэлгэрхын түлөө тэмсэхэ юм.

Совет арад табан жэлэй гурбадахи, шиидхэхы жэлдэ хэһэн шэн габьяата ажалайнгаа үрэ дүнгүүдээр хүсэлитэ ёһоор сэдьхэлээ ханан 1974 ондо оробо гээд үгынгөө түгэсхэлдэ А. Я. Пельше хэлээ. КПСС-эй Центральна Комитедэй партида, совет арадта хандаһан Хандалгые хани халуунаар дэмжээд, манай ороной бүхы ажалшад мэтэ, Молдавиин промышленностиин ба хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбүүдые дүүргэхын, үлүүлэн дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсожо байна. Молдавиин партийна организацинууд, республикын бүхы коммунистнууд социалис интернационализмын туг саашадаашье дээрэ үргэжэ ябаха, экономико ба соёл культурын шэнэ дэбжэлтын түлөө олониитын тэмсэлые шадамараар толгойлхо, коммунизм байгуулгын аша туһада шэнэ амжалтануудые түйлаха байха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет батаар этигэнэ.

Молдавиин ССР-ые Арадуудай хани барисаанай орденоор шагнаһан тухай СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указые А. Я. Пельше уншаба. Эндэ сугларагшадай хани халуун альга ташалган доро республикын тугта энэ ордениие зүүлгээд, үндэр шагналтайнь дашарамдуулан, республикын бүхы ажалшадые тэрэ үшөө дахин амаршалжа, тэдээндэ шэнэ амжалтануудые, зол жаргал ба энхэ тайбан байдал хүсэһэн байна.

А. Я. Пельшын үгэ хэлэхэдэ, үни удаан үргэлжэлһэн альга ташалган нэгэнтэ бэшэ болоо.

Молдавиин компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь И. И. Бодюл харюугай үгэ хэлээ.

Молдавиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй, Молдавиин ССР-эй Верховно Соведэй ба Министрнүүдэй Соведэй, республикын коммунистнууд ба бүхы ажалшадай үмэнэһөө И. И. Бодюл энэ үндэр шагналайнь түлөө КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Совет правительствада, нүхэр Л. И. Брежневтэ халуун баяр баясхалан хүргөө.

Энэ гэрэлтэ һайхан үдэр республикымнай ажалшад дэлхэйе революционно ёһоор шэнэдхэн хубилгагша баатар — агууехэ ород арадта хэлбэришэгүй интернационализмын ба үнэн сэхэ хани барисаанайнь түлөө, молдаван арадай али бүхы ажабайдалда үзүүлһэн һайн һайхан нүлөөнэй ба юунтэйшье жэшээлэшэгүй туһаламжын түлөө хани халуун дурлалай, гүнзэгы баясхалангай мэдэрэлтэй байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэ. Аха дүү бүхы арадуудта хандаха зуураа, Молдавиин ажалшад гүнзэгы ехэ хүндэлэлэй, баяр баясхалангай мэдэрэлтэйгээр ингэжэ хэлэнэ: «Энэрхы һайхан, баян бардам сэдьхэлэйтнай түлөө, хани барисаанайтнай түлөө, мүнөөнэй ба ерээдүйн үетэнэй зол жаргалай түлөө үнэн зүрхэнэй баяр таанарта хүргэнэбди!».

Республикын түйлаһан амжалтанууд тухай хөөрөөд, И. И. Бодюл саашанхи ургалта, хүгжэлтын ехэ арга нөөсэнүүд дээрэ тогтон хэлээ. Молдаван арад үшөө бии байгаа дутуу дутуу дундануудые усадхахын тулада, юһэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы шата дээрэ үйлэдбэриин шэнэ, бүри ехэ үрэ дүнгүүдые түйлахын тулада али бүхы юумэ хэхээр дүүрэн шиидэнги байна гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй Шэнэ жэлэй эсэгэ ёһоной хани халуун амаршалга бидэниие энэ хэрэгтэ зоригжуулна гээд тэрэ хэлээ. Энээн тээшэ КПСС-эй Центральна Комитедэй партида, совет арадта хандаһан Хандалга уряална.

Заседани дээрэ үгэ хэлэһэн «Молдтабакпром» нэгэдэлэй Кишинёвой тамхинай комбинадай слесарь Н. В. Врабий, Кагульска гидромелиоративна совхоз-техникумэй хүдэлмэришэн, Социалис Ажалай Герой М. А. Гимпу, Рышканска районой Пеленийскэ дунда һургуулиин багша, СССР-эй Верховно Соведэй депутат А. А. Марцинюк гэгшэд Коммунис партида, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедтэ, Совет правительствада үнэн зүрхэнэй гүн гүнзэгы баяр баясхалан хүргэһэн байна. Ехэ оронойнгоо үндэр шагналда, КПСС-эй Центральна Комитедэй партида, совет арадта хандаһан Хандалгада харюу болгон, Молдавиин ажалшад социалис мүрысөөнэй тугые бүри дээрэ үргэхэ, табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй, мүн бүхы табан жэлэй даалгабаринуудые шэн габьяата ажалаараа амжалтатайгаар дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхэ байха гэжэ тэдэнэр мэдүүлээ.

Баярай суглаанда хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээхэ амаршалгын бэшэг ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаа.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Л. Е. ГЕРГЕСОВТЭ БУРЯАДАЙ АССР-эй КУЛЬТУРЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Культурын талаар аша габьяа ехэтэй байһанайнь түлөө уран зурааша-шэмэглэгшэ **Гергесов** Лука Ефремовичтэ **Буряадай АССР-эй культурын габьяата ажал ябуулагша** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо,

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной январиин 9.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Ю. А. ЧИРКОВТО БУРЯАДАЙ АССР-эй ИСКУССТВЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Уран зурагай искусство хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө уран зурааша **Чирков** Юрий Алексеевичтэ **Буряадай АССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша** гэһэн нэрэ зэргэ олгохо.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь В. ДУБРОВСКИЙ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1974 оной январиин 9.

РАЙОННО ПАРТИЙНА КОНФЕРЕНЦИ

ДУТАГДАЛНУУДҺАА ТОБШОЛОЛ ХЭХЭ, ХОЛЫН ХАРААТАЙГААР ХҮТЭЛБЭРИЛХЭ

Хойто-Байгалай аймаг манай республикын эгээл хойто захын нютаг мүн. Эндэ загаһашад, орошод, ан үсхэгшэд, ангуушад, Байгаалиин баялигуудые бэдэрэгшэд ажаһуудаг. Һаяхан үнгэрһэн аймагай партийна организациин XXIII конференци дээрэ тоосоото үедэ Хойто-Байгалай ажалшадай туйлаһан амжалтанууд тухай, ажал хэрэгтэнь ушарһан дутуу дунданууд тухай, саашадаа бэелүүлэгдэхэ зорилгонууд тухай дэлгэрэнгы хөөрэлдөөн болобо.

Урда болоһон XXII партийна конференциһээ хойшо партиин райкомой ябуулһан хүдэлмэри тушаа КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь **П. И. Бутковский** тоосоото элидхэл хэһэн байна.

Загаһа олзоборилго хадаа аймагай үйлэдбэридэ гол һуури эзэлнэ. Тиимэһээ энээн тухай элидхэлшын дэлгэрэнгыгээр хөөрэһэниинь гайхалгүй. Энэ һалбарие бодото дээрэнь хүгжөөхын тулада аймагай партийна организаци горитой хүдэлмэри ябуулаа гээд нүхэр Бутковский мэдүүлээ.

Энэ талаар Хойто-Байгалай ажалшадай урда орсо зорилгонууд табигдаһан юм. Загаһа барилгаар гүрэнэй түсэб дүүргэхэһээ гадна, омоли хамгаалжа, тэдэниие улам олошоруулха талаар горитой хүдэлмэри ябуулха ёһотой байгаа бшуу.

Мүнөө юһэдэхи табан жэлэй гурбан жэлэй дүүрээд байхада, аймагай загаһашад бүхы дээрээ эдэ зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэжэ байна. Илангаяа ехэ амжалтануудые Доодо-Ангарай загаһанай комбинадай коллектив туйлаба. Байгша табан жэлэй гурбан жэлэй түсэбтэ даабарине 105,4 процент дүүргээ. Тиихэдээ 17 мянган центнер һайн шанартай загаһа гүрэндэ тушааһан болоно.

Энэнь юунһээ үндэһэтэйб? Нэн түрүүн загаһа барилгын үедэ загаһашадай журам нилээд һайжаруулаа, хүдэлмэриин үнэтэ сагые хайша хэрэгээр үнгэргэхэ ябадал усадхагдаа. Мүн загаһа бариха бригадануудые саг соонь эмхидхээд, зэр зэмсэгээ, гүльмэ, губшуураа һайнаар заһабарилаад байхадаа, ашаг олзо ехэтэйгээр хүдэлхэ дүүрэн аргатай болоо гээшэ.

Гэбэшье, олохон колхозуудта бии байгаа арга боломжонууд гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй гэжэ элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, «Победа», «Рассвет», колхозуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ талаар ёһотой хүдэлмэри ябуулагдаагүй. Мүн ажалай эмхидхэл, загаһашадые ажаһуудалайнь талаһаа хангалгые һайжаруулха хэрэгтэ правленинүүдынь бодото анхаралаа хандуулнагүй.

Энээнһээ боложо тэдэ колхозууд түсэбүүдээ дүүргээгүй үлөө. Жэшээлхэдэ, «Победа» колхоз 3.200 центнер загаһа, «Рассвет» колхоз 400 центнер загаһа гүрэндэ дутуу тушаагаа. Нуур, сөөрэм сооһоо загаһа бариха хүдэлмэридэ анхаралаа хандуулнагүй гэжэ элидхэлшэ энэ колхозой ударидагшадые зэмэлээ. КПСС-эй райком, аймсоведэй гүйсэдком энэ дутагдал тушаань нэгэнтэ бэшэ ваахан байха.

Гүрэнэй түсэб дүүргэлгэ хадаа ажахы бүхэнэй хуулита хэрэгынь гээшэ. Энэ уялгата хэрэгтэ партийна ёһоор хандаха, социалис мүрысөө һайнаар эмхидхэжэ, ажалай журам һайжаруулжа шадаа һаа, амжалта заабол туйлагдаха байгаа. Үнгэрэгшэ гурбан жэлэй түсэбтэ даабарие Л. Н. Балдаковой, А. Ф. Кучинскиин, П. А. Ефимовэй даадаг бригаданууд болзорһоонь урид дүүргэжэ шадаа һэн. Мүн С. И. Татарниковай, К. Л. Сверловой даадаг бригаданууд яһала бараг хүдэлөө. Дээрэ хэлэгдэһэн эрилтэнүүд эдэ бригадануудта дүүрэн бэелүүлэгдэжэ шадаа гэхэдэ, алдуу болохогүй.

Онсолон хэлэхэдэ, партийна эхин организацинууд хадаа арга боломжонуудаа гүйсэдөөр хэрэглэжэ, социалис мүрысөө һайнаар эмхидхэжэ, гүрэнэй түсэб дүүргэлгые хуулита болгожо, ажалшадай эдэбхи үүсхэлыень, хүсэ шадалыень элсүүлхэ уялгатай ха юм даа.

Энэ аймагай газар дайдын баялиг болохо ашагта малтамалнуудай шэнэ хэбтэшэнүүдые бэдэрэлгэ, нөөсэ дарасыень элирүүлгэ мүн лэ шиидхэхы һуури эзэлдэг юм. Энэ талаар эндэхи комплексно геологобэдэрэлгын партиин коллектив үнгэрһэн үе соо бага бэшэ амжалта туйлаа гэжэ конференци дээрэ тэмдэглэгдээ.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын тулада газар үрэмдэлгын түрүү арганууд үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэһэн, урлан нарижуулгын хүдэлмэри яһала һайжарһан байна. Мүн ажалай журам бэхижэжэ, кадрнуудые һэлгэлгэ эрид үсөөрөө бшуу.

Хойто-Байгалай коопзверопромхозой коллективэй ажал хүдэлмэрие эндэ онсо тэмдэглэмээр. Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй гурбан жэл соо 529 мянган түхэригэй ангай арһа тушааха даабаритай байһан һаа, 731 мянган түхэригэй «зөөлэн алта» гүрэндэ тушаагаад байна.

Коопзверопромхозой мэдэлэй Калининай нэрэмжэтэ колхозой ангуушад илангаяа һайн амжалтатай. Н. З. Петров, Р. М. Наумов гэгшэд табан жэлэйнгээ түсэбые 126—128 процентээр дүүргэнхэй байна. Мүн «Победа» колхозой ангуушан Н. П. Черных, коопзверопромхозой ангуушад Е. И. Храмцова, В. С. Юрьева гэгшэд табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэхэ зуураа, аймагайнгаа бусад ангуушадые социалис мүрысөөндэ урина байна.

Гэхэтэй хамта ан үсхэбэрилгын, ангай арһа бэлэдхэлгын хэрэгтэ горитой дутуу дунданууд ушарна. Жэшээлхэдэ, гүрэндэ арһа тушааха түсэб гол түлэб ангуушадай оролдосоор дүүргэгдээ, дүүргэгдэдэгшье байгаа гэжэ тэмдэглэгдээ. Энээн дээрэһээ бодоходо, аймаг соо ан үсхэбэрилгэ үшөөл муугаар эрхилэгдэнэ гээшэ.

Ан үсхэбэрилгын фермэнүүд тэжээлээр ходо дуталдана, сагаан үнэгэ үсхэбэрилгэ хүсэд мүртөө ороодүй байһаар, ондатрануудай байдаг нуур, сөөрэмүүд сооғуур биотехническэ хүдэлмэри ябуулагданагүй. Эрдэм ухаанай ёһоор ан үсхэбэрилхэ хэрэг эрхилээгүй хадаа хүдэлмэримнай урагшагүй байха гэжэ зүб тэмдэглэгдээ.

Аймагай ажахынуудай хүдэлмэрилэгшэд мяха, һү абалгые бүри дээшэлүүлхын түлөө габшагайгаар, оролдосо ехэтэйгээр ажаллаа юм. Наймадахи табан жэлэй үрэ дүнтэй жэшэхэ болоо һаа, мүнөө үедэ энэ шухала зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ горитойгоор ургажа байна. Жэшээлхэдэ, жэлэй туршада дунда зэргээр үнеэн бүхэнһөө 1.800 килограмм һүн һаагдаа. Тиихэдэ «Победа» колхозой зарим һаалишад 2.000 гаран килограмм һү һаажа, 1972 — 1973 онуудта дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илаһанда тоологдоо һэн.

Зүгөөр энэ амжалтын ара талада дутуу дунданууд халхалагдаха ёһогүй, тэдэнээ нэтэрүүгээр элирхэйлжэ, түргэн бушуу усадхахые оролдохо ёһотойбди гэжэ элидхэлшэ, мүн тоосоон тушаа үгэ хэлэһэн делегадууд онсолон тэмдэглээ.

Аймагые бүхы дээрэнь абажа харахада, ниитын адууһа малай тоо толгойе олошоруулха гүрэнэй түсэб дүүргэжэ шаданагүй. Мүнөө болотор эхэ малай олоороо һубайралга, али бүхы малай гарзаталга урданайхи шэнги ушарһаар. Мүн малай ашаг шэмэ мүртэй дээшэлнэгүй.

Тариан ажалда, овощ ургуулгада, оро үсхэбэрилгэдэ тушаалдаһан һайн юумэнүүдые, дутуу дундануудые элидхэлшэ, үгэ хэлэгшэд элишэлээ.

Партийна организацинуудай, КПСС-эй райкомой ажал ябуулгада үшөө үзэгдэжэ байгаа дутуу дундануудые усадхахын түлөө, саашадаа хүдэлмэреэ улам һайжаруулхын түлөө ямар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ байһан тухай хөөрэлдөөн конференци дээрэ үргэнөөр дэлгэрээ. Юһэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи, 1974 оной түсэбтэ [...] барие али бүхы тала[...] дүүргэхэ ехэ тэмсэлдэ [...] магайнгаа бүхы комму[...] нуудые, бүхы ажалш[...] урялһан шиидхэбэри [...] ференци баталан абаа.

Элидхэл зүбшэн хэ[...] гэдэ арба гаран хүн х[...] далсажа, партиин рай[...] ажал ябуулгын һайншье[...] лыень, дутуутайшье т[...] ень элирүүлһэн, рай[...] хүдэлмэри тушаа шүү[...] хы ажаглалтануудые х[...] дурадхалнуудые оруу[...] байха юм.

Конференциин хүд[...] ридэ КПСС-эй обкомой [...] ретарь **В. Г. Бирюков** баадалсажа, дэлгэрэнгы [...] хэлээ.

Конференциин де[...] дууд КПСС-эй райко[...] районно партийна орга[...] циин шалгалтын комис[...] областной партийна ко[...] ренцидэ хабаадалсаха д[...] гадуудые һунгаа.

Конференциин һунг[...] КПСС-эй шэнэ райко[...] түрүүшын пленум бол[...] тэндэ эмхидхэлэй асуу[...] нууд зүбшэгдөө. КПС[...] райкомой нэгэдэхи сек[...] ряар **П. И. Бутковс[...]** секретаряар **Е. П. Нев[...]** гэгшэд һунгагдаба.

Г. КОНЕВИ[...],
«Хойто-Байгал[...] **газетын редакт[...]**

ТҮСЭБТЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

Улаан-Үдын хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводой гагнууршан Василий Кравчук үнгэрэгшэ жэлэйнгээ даабарине амжалтатайгаар дүүргээ. Тэрэнэй нүхэр Григорий Скрягин гагнууршанаар хүдэлжэ эхилһээр һаянай. Тиибэшье энэ нүхэр хэжэ байһан ажалдаа оролдосотойгоор хандажа, дүрбэдэхи разрядай электро-гагнууршан болонхой. Сүүдхынгээ даабарие 15—20 процентээр үлүүлэн дүүргэнэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. **Василий Кравчук.** 2. **Григорий Скрягин.**

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ЭМХИДХЭҺЭНЭЙ АША

Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы гурбадахи жэлдэ Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишад болон мал адуулагшад гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб декабриин 18-да амжалтатайгаар дүүргэһэн байна.

Шэнэ буусын фермын һаалишад габшагай бэрхэ ажалаараа аймаг соогоо нилээд мэдээжэ болонхой юм. Энэ ажалша бэрхэ коллектив гүрэндэ сагаан эдеэ тушааха түсэбөө һараар уридшалжа шадаа. Фермые даагша Димит-Ханда Жамбаевна Максарова урдаа табиһан зорилгоёо болзорһоо урид бэелүүлхын тула һаалишадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг.

Түрүү һаалишад Г. Ц. Раднаева, Х. Д. Дугаржапова гэгшэд жэлэй туршада харууһалжа байһан үнеэн бүриһөө 2.750—2.600 килограмм һү һаагаа. Энэнь Загарайн һаалишадай эгээл һайн дүн гэжэ хэлэхэ шухала. Дүршэлтэй һаалишад Цыденова, Теплова болон бусадай ажал хэрэгынь мүн лэ урагшатай һайн. Буряадай АССР-эй габьяата малшан алдартай, Октябриин Революциин орденой кавалер Дампил Абидуевич Раднаев түсэб даабарияа амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ өөрынгөө ехэхэн хубитые оруулаа.

Б. ГОМБОЕВ.

Загарайн аймаг.

Үндэр шагналда хүртэгшэд

БАГШАЯА АХИБА ГҮТ, БАЛДАН-НИМА

Очерк

I.

АРБАН ХОЁР жэлэй саада тээ һэн. Намарай нэгэ дулаахан үдэр Тасархайн суута хонишон Дашицырен Дуриновта бэеэр үндэршэг, үргэн сээжэтэй залуухан хүбүүн харгын автомашинаар хүрэжэ ерээ бэлэй. Ахалагша хонишонтой мэндэшэлэлсэһэнэйнгээ һүүлээр энэ отарада хонишоноор ажаллахаяа эльгээгдэһэнээ мэдүүлбэ.

Бууралтанги толгойтой Дашицырен Дымбрылович хүдэр томо бэетэй залуу хүбүүе шэнжэлэнги харана.

— Өөрынгөө дураар хонишон болохоёо хүсөө гүш? Али совхоздо таатай хүдэлмэриин олдоогүйдэ, миил саг зуураар ерэбэ гүш? — гэжэ асууба.

— Һайн дураараа аа даа. Тииһэн мүртөө гансал танай отарые шэлэжэ ерээб. Ёһотой хонишоной мэргэжэлдэ һураха хүсэлэнтэйб, — гэбэ хүбүүн. Мэдээжэ хонишон сэдьхэлээ хананги:

— Болохол даа. Зай, хаанаһаа, хэнэй хүбүүн болохоб та. Харахадамни нюур шарайгаараашье, үгэ хэлээрээшье манай нютаган бэшэ хэбэртэйш, — гэбэ.

Балдан-Нима Гомбожапов өөрынгөө намтарые богонёор хөөрэбэ. Үбгэжөөлые нонирхуулмаар тиимэ онсо ушар энээхэн залуу нанаһайнь намтар соошье үгы бэлэй. Бэшүүрэй аймагай Дабаата нютагта түрэлэн, хүн болоһоор хонин ажалда хүдэлөөгүй юм. Совет Армиин зэргэдэ уялгата албаяа дүүргэһэнэйнгээ удаа түрэлэйдөө айлшалжа ерээ һэн. Тэрэ хэды хоноод оусахашье бэлэй, теэд энэ нютаг, хүн зонойнь хүндэмүүшэ, хүхюун абари зан сэдьхэлыень татаа юм гү, бү мэдэе. Юрэдөөл тэрэ ажаллахаар үлөө һэн.

Балдан-Нимын эндэ нютагжахые шиидэһэндэ баясаһан совхозой хүтэлбэрилэгшэд элдэб ажал дурадхаа һэн. Теэд тэрэ хонишоной ажал шэлэжэ, хүтэлбэрилэгшэдһөө байха түрэлхидөө гайхуулба.

II.

ДАШИЦЫРЕНЭЙ отарын үбэлжэдэг Узик гэжэ газартахи бэлшээри бага һэн тула нилээд хүшэр бэлэй. Тиимэһээ илангаяа искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэриин урда тээ хонидоо садатарнь манажа хүшэлүүлхэнь бэрхэтэй һэн. Эндэл дүй дүршэл, шадабари хэрэгтэй байгаа.

Ахалагша хонишон Балдан-Нимаяа һургахын тула хонидоо ээлжээлэнгүй үдэр бүри суг бэлшээдэг байһан юм. Тариинай узуур дээрэ һүрэгөө бэлшээжэ ябахадаа, үбгэжөөл тарган хонидой олоороо ототой болодог тухай хөөрэгшэ бэлэй.

Нэгэтэ хээрэ ябатараа Дашицырен Дымбрылович Балдан-Нимадаа хандан:

— Зай, хүбүүн ойлгобо гүш? Тариинай узуур дээрэ хонидые бэлшээхэдэ ямар туһатайб. Мүнөө бэлшээриин ногооншье хагдараагүй. Юугээрээ илгаатай гээшэб? — асууба.

Үгэ дуугүйхэн Балдан-Нима үбгэжөөлэй асуудал ойлгоогүй мэтэ мүрөө хабшаба.

— Анхаралтайгаар харыш. Хонид һолоомоной шара узуур эдинэ бэшэ, харин тэндэһээ харбажа гараһан хэнзэ ногооень түүбэрилнэ. Иимэ орой ургаһан ногоон хонидой ототой болохо хэрэгтэ ехэхэн ашагтай байдаг. Биостимулятор гэдэг юумээр элбэг юм гэжэ зооветмэргэжэлтэд хэлэдэг. Тариинай, зелёнкын узуур дээрэ һайнаар бэлшээжэ, хүсэд таргалуулһан хонишод жэл бүри 100 эхэ хонин бүриһөө 100, мүн дээшэшье хурьга түлжүүлдэг, — гэжэ Дашицырен Дуринов тайлбарилба.

Ингэжэ хоёр хонишод бэлшээридэ гараха бүрэе элдэб юумэн тухай хөөрэлдэгшэ бэлэй. Тиихэдээл Балдан-Нима хонишоной «нюусатай» танилсажа, олон юумэ ойлгожо абадаг һэн. Заримдаа тэрэ өөрөөшье гайхагша бэлэй. Юуб гэхэдэ, урдандаа хонишоной ажалые иимэ орёо «нюусатай» юм гэжэ хаанаһаа мэдэхэ һэм.

Энэ отарын хонишод үбэлэй үедэ тэжээлээ арьбалжа, гамтайгаар гаргашалхын тула хонидоо хагда элбэгтэй бэлшээридэ манагша һэн. Тиихэдээ Балдан-Нима хэды даарлажа, саһа бордоһондо шэрбүүлбэшье, хүшэр хүдэлмэри гэжэ нэгэтэшье хэлээгүй. Ингэжэ үбгэжөөлтэйгөө сугтаа ябахадаа, хонишоной ажалда улам дадажа, хэлэһэн заабаринуудыень анхаралтайгаар хадуун абадаг байба.

III.

ХОНИДОЙ ТҮЛ абаха харюусалгатай хаһа эхилжэ, Балдан-Нимын һамган Фрося хурьгашанаар ажаллаха болобо. Үбгэн хонишон Балдан-Ниматаниие харахадаа досоогоо баясажа, ерээдүй хонишодойнгоо иимэ оролдосотой, шударгы, бэрхэ байһанда омогорхогшо һэн. Нэгэтэ үглөөгүүр Дашицырен Дымбрылович хурьгадай байрада орожо ерэн сасуугаа, эхир хурьгадай шэхэндэ тэмдэг хэжэ, хурьгашадаа ехэтэ гайхуулба. Энээниие абяагүйхэн хаража байһан Фрося һонирхонгёор:

— Дашицырен абгай, энэ ямар тэмдэг хэнэбтэ. Юундэ хэрэгтэй юм, — гэжэ асууба.

— Эдэшни боргожожо, эхэ хонид болоходоо баһал эхирдэхэ бшуу. Һүүлдэ танигдахын тула игэжэ байнаб даа, — гэбэ Дашицырен үбгэжөөл.

Саг ошожол байба. Түл абалганшье дүүрэнтэжэ, зунай хаһа эхилшэлэй. Тиигээд лэ хурьгадые эхэһээнь һалгаажа, шэнэ һүрэгүүдые байгуулжа захалба. Эгээл энэ үедэ Балдан-Нима Гомбожапов ахалагша хонишон Дашицырен Дуриновай зууршалгаар түлгэ хонидой отара даажа абаа һэн.

Жэлэй туршада дүршэлтэй хонишонтой хамта ажаллажа, «нюусыень» һайса мэдэхэ болоһон Балдан-Нимын ахалагша хонишоноор томилогдоходо, совхозой зарим хүтэлбэрилэгшэд арсаадшье туршаа, маргаадшье үзөө. Теэд Дашицырен һурагшаяа үмөөрһөөр үмөөржэ, ахалагша хонишон болгожол һалаа һэн.

Суута хонишод Дашицырен Дуриновай, Дашинима Балданов, Дамба Норбоев, Балдан Дабаев гэгшэдэй даадаг эхэ хонидой отарада тэнжээгдэһэн эхир хурьгадһаа бүридхэгдэһэн отара Балдан-Нимада үгтөө һэн. Жэлэй үнгэрөөд байхада, Балдан-Нимын харууһалһан зуһагууд искусственна аргаар үрэжүүлэгдэжэ, 1965 оной январь һарада түрүүшынгээ хурьгадые абажа захалһан юм.

IV.

БАЛДАН-НИМЫН бригада дандаа залуушуулһаа бүридэбэ. Тиигэжэ комсомолой путёвкоор ерэһэн Василий Цыренов, Даниил Норбоев гэгшэд хурьгашанаар ажаллаа бэлэй.

Шэнээр байгуулагдаһан залуушуулай бригада яһала эбтэйгээр ажаллажа оробо. Заримдаа залуу хүбүүд Балдан-Ниматайгаа хүршэ хонишодтоо ошожо, ажал тухайгаа хөөрэлдэдэг, түрүү дүй дүршэл тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэгдэһэн брошюра, ном уншажа, һанамжаяа хубаалдадаг бэлэй.

Түл абалгын дүүрэхэдэ, залуушуулай бригадын ажалай дүн согсологдобо. Тэдэнэр 100 эхэ хонин бүриһөө 116 хурьга абажа түлжүүлһэн байгаа бэлэй. Энээндэнь үнэншэжэ ядаһан наһажаал хонишод Балдан-Нимын отарада ерэжэ, хурьгадыень тоолодогшье байба. Тэд үнэн юумэн тобойжо харагдаа һааб даа. Дүршэлгүйхэн залуушуулай зуһаг хонидһоо эды олон хурьга түлжүүлжэ, иимэ амжалта туйлаха ушар бүхы Зэдэдэ байгаагүй юм.

Энээнһээ хойшо аймагай колхоз, совхозууд залуушуулые ахалагша хонишоноор айлтагүй томилдог болоо бэлэй. Жэшээлбэл, Балдан-Нимын хүдэлмэрилдэг Ленинэй орденто Борьёогой совхоздо ахалагша хонишодоор ажалладаг залуу басагад Антонида Лхасорунова, Роза Мункуева, Виктор Базаров болон бусадай бригаданууд горитойхон амжалта туйлаа һэн. Мүн хүршэ болохо «Коммунизм», Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ, «Мир» колхозуудта, «Октябрьский», «Заречный», Оёорой совхозуудта залуу хонишод олошоронхой.

V.

ХОЙТО ЖЭЛЫНЬ Балдан-Нима Зэдэ голой тохойдо, Шоршон гэжэ газарта үбэлжөө һэн. Үбэлжэлгэшье амжалтатай һайнаар үнгэржэ, 100 эхэ хонин бүриһөө зуу гаран хурьга түлжүүлээ бэлэй. Абтаһан түлынь өөдэргэн, тобир һайнаар тэнжээгдэжэ байба. Тиин гэһээнь май һарын нэгэ һүни Зэдэ голой мүльһэн хахажа, бүхы тохойнь уһанда абтаба. Гай болоходоо, сугтаа ажалладаг хүбүүдынь кинодо ошонхой байба. Балдан-Нима, Фрося һамганиинь, мүн залуу басаган Альбина Бурганова гурбан гэртээ үлэһэн байгаа.

Сагай үнгэрхэ тума голой мүльһэн улам ехээр хахажа, эндэ тэндэ лүжэгэнэхэ, нижаганаха абяан һүрөөтэйгөөр дуулдаха юм. Уһаншье хонидой байрада тулан ерэжэ, аргагүй шахардуу болобо. Балдан-Нима ехээршье тэбдэбэгүй. Нэн түрүүлэн Фрося һамгаяа, Альбиные эндэһээ холо эльгээхэ гэжэ шиидэбэ. Юуб гэхэдэ, һамганиинь нарайлха [...] тэлһэн байгаа һэм шуу. [...] рин Альбиные туһа хэ[...] гэжэ тоолоогүй. Зүг[...] Фрося таһа арсажа, х[...] хурьгадаа абарая гэбэ.

Туһаламжын хүрэжэ е[...] тэр Балдан-Нима Фро[...] Альбина хоёртойгоо ха[...] һүрэгөө добо газарта аб[...] шанхай байгаа һэн.

VI.

БАЙГША ОНОЙ ф[...] раль соо партиин райко[...] бюро дээрэ Балдан-Ни[...] КПСС-эй гэшүүндэ аб[...] һэн. Тиихэдэ партиин р[...] комой нэгэдэхи секрета[...] А. Р. Потепалов нигт[...] асуугаа һэн:

— Балдан-Нима, ши я[...] ла һайнаар ажаллана[...] Юһэн жэлэй туршада а[...] лагша хонишоноор ажал[...] наш. Тиихэдээ жэл бүхэ[...] 100 эхэ хонин бүриһөө 10[...] зууһаа дээшэ хурьга т[...] жүүлээш. Теэд юундэ түр[...] хонишодтой мүрысэнэг[...] бши? Хүршэшни боло[...] Дмитрий Свистунов нёдо[...] 100 эхэ хонин бүриһөө 1[...] хурьга абаа. Харин энээ[...] харюу үгэжэ, ахижа гара[...] шадалтай гүш? — гэбэ.

Балдан-Нима бодожо ү[...] һэнэйнгөө удаа:

— Зуһаг хонидые даа[...] абабал, гансашье Дмитр[...] Яковлевичие бэшэ, м[...] Гомбо-Сурун Гончиковна[...] шье ахихые оролдохоб: [...] бэшье, мүнөө хүршэтэй[...] мүрысэхэл болоо аабзаб, [...] гэжэ Балдан-Нима харюу[...] бэлэй.

Тэрэ гэһээр хэдэн һар[...] үнгэрөөд байхада, Балда[...] Нима Гомбожапов 100 э[...] хонин бүриһөө 136 хурь[...] түлжүүлжэ, суута хүршы[...] гөө үнгэрһэн жэлэй дүнг[...] ахижа гараа юм. Тиигэ[...] хэлэһэн үгэдөө хүрэхэ ба[...] һанаа үшөө дахин харуул[...] бшуу.

***

ЭНЭ НАМАР Тасарх[...] нютагта ехэ баяр болоо б[...] лэй. Балдан-Нимын нүх[...] хүршэнь Гасарун Рабда[...] Социалис Ажалай Геро[...] хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүр[...] жэ, үргэн сээжэдэнь Лен[...] нэй орден, «Алтан Одоной» медаль ялалзаа. Тэрэ үе[...] Гасарунай гэр айлшада[...] дүүрэжэ, эндэ тэндэһ[...] амаршалгын телеграмм[...] бэшэгүүд ерэжэл бай[...] Нүхэрэйнгөө баярые тэмд[...] лэхэ үедөө Балдан-Ни[...] хүршынгөө гарые эгээн т[...] рүүлэн барижа амаршал[...] һэн. Харин хэдэн хоног[...] үнгэрһэн хойно Гасар[...] Лубсанович залуу нүхэр[...] амаршалжа байгаа бэл[...] Юуб гэхэдэ, 1972—197[...] онуудай үбэлжэлгын үе[...] дэлгэрһэн бүхэсоюзна со[...] циалис мүрысөөндэ амжал[...] та туйлаһан Балдан-Нима[...] Ажалай Улаан Тугай орде[...] ноор шагнагдаа бшуу. Ин[...] шагналда имагтал он[...] габьяа гаргаһан ажалай т[...] рүүшүүл хүртэдэг гээш[...] Теэд Балдан-Нимада ни[...] габьяа биил даа.

Д. АЮШЕЕВ,
журналист.

ЕРЭХЭ ЖЭЛЭЙ УРГАСАДА

Үбһэ тэжээлэй найдамтай баазагүйгөөр мал ажалые хүгжөөхэ гээшэ бэрхэтэй хэрэг гэжэ хүдөөгэй ажалшад һайн ойлгодог. Нуга сабшалангаа һайжаруулха хэрэгтэ анхаралаа табидаг ажахынуудта ямаршье уларилтай жэлдэ үбһэ ногооной тогтууритай һайн ургаса хуряагдажа абтадаг. Аймагай хүдэлмэришэд урдаа табиһан зорилгоёо бодото дээрэнь дүүргэхын тула нэн түрүүн таряалан, сабшалангай ургаса һайжаруулха хүдэлмэрие эмхи гуримтайгаар ябуулха хэрэгтэй. Таряалан, сабшалан һайжаруулха габшагай һарын туршада Хэжэнгын аймагай ажахынууд 35 мянган тонно наг шэбхэ гаргажа тараааха түсэбтэй байһан. Совхоз бүхэн энэ хугасаада хэхэ хүдэлмэреэ тодорхойлһон, наг шэбхэ гаргалгада тусхай звено табигдаһан юм. Тэдэнэй мэдэлдэ хэрэгтэй машина, техникэ үгтэнхэй. Декабриин 25-най байдалаар аймаг дотор 26.989 тонно наг шэбхэ гаргагдажа, тэрэнэй 21.881 тонноныь сабшалан дээрэ тараагдаа. «Бурводстрой» трестын ПМК-гай хүдэлмэришэд һарын туршада Хэжэнгын совхоздо хүдэлхэдөө 130 гектар сабшалан шугы бургааһанһаа сэбэрлээ. Энэ хүдэлмэри «Первомайский» совхоздо һайнаар ябуулагдана.

Сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргажа тарааха хүдэлмэреэ Худанай совхозой хүдэлмэришэд болзорһоо урид дүүргээ. Эндэхи луговодууд сабшалан дээрэ 230 мянган кубическа метр тошо халяаба. Дүй дүршэлтэй луговодуудай нэгэн Степан Петрович Линейцев жэлһээ жэлдэ тогтууритай һайн ургаса хуряажа абадаг заншалтай. Мүн үнинэй луговод Будажап Будажаповай ажалынь урагшатай һайн. Хүн бүхэнэй даажа абаһан ажалаа һайнаар хэһэнэй ашаар ажахы байгша ондо ниитынгээ адууһа малда хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абаа. Һүүлэй үедэ эндэ олон жэлэй таримал ногоо һуулгаха хэрэгтэ гол анхаралаа табидаг болонхой юм. Үрэжэл муутай орхигдошоһон сабшалангые үтэгжүүлжэ, тэрээн дээрэ ногоо тарина. Байгша ондо 1.264 гектар сабшалан дээрэһээ 17.686 центнер һайн шанартай үбһэ хуряажа абаа.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ Хэжэнгын совхозой луговодууд оролдосотойгоор ажаллажа, хамтынгаа һүрэг олон малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абаба. Совхоз соогоо түрүү луговодуудай нэгэн Гомбожап Жанчиков, Самбу Сампилов гэгшэд сабшалан дээрээ хэнһээшье ехэ тошо халяанхай.

Үбһэ ногооной ургасада минеральна үтэгжүүлгэ ехэ нүлөө үгэдэг гэжэ луговод бүхэн һайн ойлгодог болонхой. Таряалан, сабшалан дээрэ гаргагдаха минеральна үтэгжүүлгэ шэрэгдэжэ байна. Сабшалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулха хүдэлмэреэ Гомбожап Чимитович январь һарын ахеэр захалхаар хараална.

Таряалан, сабшалан һайжаруулха габшагай һарын туршада аймагай луговодууд болон механизаторнууд яһала һайн хүдэлжэ гараба. Түсэбтэ табан жэлэй дүрбэдэхи жэлдэ үбһэ ногооной тогтууритай һайн ургаса хуряажа абахын тула ажахы бүхэнэй луговодууд үшөө ехэ хүдэлмэри хэхээр хараална.

С. САНЖИМИТЫПОВ.

Хэжэнгын аймаг.

Актюбинскэ областиин олон ажахынууд саһа тогтоохо ажал ябуулжа эхилэнхэй. «Новотроицкий» совхозой 12 тракторист үдэр бүхэндэ 800 гектар талмай дээрэ саһан баалнуудые татана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: саһа тогтоолго.

ТАСС-ай фотохронико.

ГАЗАРАЙ ХҮДЭЛХЭ МЭДЭГДЭХЭ ГҮ?

1971 оной майн 19-дэ Москвагай сагаар ноль час 45 минутада дэлхэйн сейсмическэ станцинууд газарай ехээр хүдэлхые тэмдэглэhэн байгаа. Тэрэнэй түб газарынь Зүүн Сибирьтэ, Яхадай зүүн-хойто зүгтэ байhан юм.

Инженернэ сейсмологиин талаар элитэ эрдэмтэ, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент, СССР-эй АН-ай Сибириин таhагай Газарые шэнжэлдэг институдай лабораториие хүтэлбэрилэгшэ Виктор Солоненко гэгшые Газарай хүдэлхэ тухай уридшалан мэдэдэг арга метод тухай хөөрэжэ үгэхыень Һониной хэблэлэй агентствын корреспондент гуйhан байна.

— Яхадай сейсмическэ станцинууд анха түрүүн иимэ хүсэтэй Газарай хүдэлэсые тэмдэглээ hэн. Тиихэдэ Газар аргагүй ехээр хүдэлжэ, приборнуудай стрелкэнүүд тэмдэглэдэг зурлаануудhаа холо үлүү гараhан байгаа. 15 минутын үнгэрөөд байхада, станциин хүдэлмэрилэгшэд Газарай хаана хүдэлhыень тон зүбөөр тодорхойлоо hэн. Нэгэ хэды болоhон хойно Якутскын ба Магаданай сейсмическэ станцинууд Черскиин хадын оршондо, Якутскhаа зүүн-хойшоо 850-аад шахуу модоной газарта болоhон Газарай хүдэлэсые тэмдэглээ бэлэй.

Приборнуудай харуулhан тоонуудые шэнжэлэмсээрээ Газарай хүдэлhэн түб нютаг руу бүлэг сейсмологууд, сейсмогеологууд ниидэжэ ошоhон юм.

Черскиин хадаhаа нуга руу бууhан нюруу дээрэ, далайн нюрууhаа, тухайлхада, мянгаад метрэй үндэрлигтэ Газар хүдэлhэн байба. Эндэ, Газарай гүн гүнзэгыдэ, хүсэ ехэтэй шанга бүрилдэл ходо бии боложо, тэрэнь Газарай хүдэлэсөөр дүүрэдэг байна.

Энэ Газарай хүдэлэсэ тухай эрдэмтэд мэдэдэг байhан. Советскэ Союзай карта дээрэ Черскиин хадын оршон урдань зургаан балл хүсэтэй газарай хүдэлэсэтэй нютагуудта хабаадуулагдадаг байгаа. Геологиин талаар үргэн ехэ шэнжэлэлгэ хэhэнэй hүүлээр энэ район 9—10 баллтай зонодо оруулагдаа hэн.

Газарай хүдэлэсые уридшалан мэдэдэг шэнэ гуримай нэбтэрүүлэгдэхын урда тээ түүхын баримта мэдээнүүд эгээл найдамтай арга хэмжүүрынь байhан гэхэ. Газарай хүдэлэсэ тухай элдэб янзын тоо, баримтануудые суглуулдаг, хожомынь тэдэнээ шэнжэлдэг, картанууд дээрэ буулган бэшэдэг, геологиин болон геофизикын шэнжэлгэнүүдтэй зохилдуулдаг байгаа.

Сибирьтэ энэ арга методые хэрэглэхын аргагүй юм. Яахадааб гэхэдэ, тэрэнэй газар дайдын ехэнхи хубида хабаатай иимэ тоо, баримтанууд байдаггүй. Тиимэ дээрэhээнь урдань Газарай шангаар хүдэлhэн нютагуудые бэдэржэ, тиимэ нютагуудые Байгал шадарай олохон газарнуудта олоhон юм. Энэ хадаа газарай ганталга, хэмхэрэн уналга, хүрьhэнэй хүдэлэсэ болоно.

Иимэ аюулай үлэгдэлнүүдые геологиин талаар шэнжэлхэдэ, мүн баримталан согсолходо газарай хүдэлэсые уридшалан мэдэхэ арга олдоhон байгаа. Энэ арга метод Дунда Азида, Кавказда хэрэглэгдээ hэн.

Зүүн Сибириие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ ябадал Удоканай баялигые ашаглаха зорилго табиhан юм. Энэ райондо зэдэй рудагай тон шухаг баялиг олдоhон, шэнжэлэгдэhэн байгаа. Теэд энэ район газарай хүдэлэсэдэ дайрагдадаг дээрэhээ угаа орео түбэгтэй гэхэ. Эгээл эндэ Муйн ехэ аюул болоо hэм шуу. Энэ аюул газарай хүдэлэсын дэлхэйн каталогто оруулагданхай. Тэрэнэй аюулта амисхаалые аяар 850 модоной зайда байhан Благовещенск бэе дээрээ үзэhэн байха. Энээнhээ гадна, энэ район ехэ сэбдэг хүйтэн юм, тиихэдээ газарай хүдэлэсэтэй хамтархадаа бүришье аюултай болодог гэжэ дүй дүршэл харуулаа.

Олон янзын шэнжэлэлгын хүдэлмэри хэhэнэй ашаар мүнөө Зүүн Сибириин нютагуудай газарай хүдэлэсэдэ ямараар нэрбэгдэхэ байhые харуулhан карта зохёогдонхой. Советскэ Союзай Зүүн-Хойто зүгэй нилээд ехэ хубинь — Хабаровска хизаарай хойто зүг, Магаданай область, Яхадай зарим хуби — газарай хүдэлэсын талаар урдань тоологдодоггто орходоо, hураггүй аюултай гэжэ материалнуудые согсолон шэнжэлээд байхада элирээ. 1971 оной майн 19-дэ болоhон газарай хүдэлэсэ игэжэ уридшалан баталамжалгые гэршэлээ hэн.

Тиимэ болохолоороо, hаяын жэлнүүдтэ дээрэ дурсагдаhан районуудай промышленна хүгжэлтэ удааруулагдаха болоно гэhэн удхатай гү? Үгы, тиимэ бэшэ. Эндэ городуудые, промышленна предприятинуудые амжалтатайгаар барижа болохо гэжэ Удоканда хэгдэhэн хүдэлмэриин дүй дүршэл батадхан харуулба. Теэд Удокан хадаа 9—10 балл хүсэтэйгөөр газарай хүдэлдэг нютагуудай дунда орон дотороо нэгэдэхи hуури эзэлдэг шуу. Багашаг районуудые байгуулха шэнэ арга метод хадаа 8 балл хүсэтэйгөөр газарай хүдэлдэг нютагуудта тон харюусалгатай томо барилгануудые бодхоохо талмайнуудые элирхэйлэн олохо арга олгоо. Гэхын дашарамда, Эрхүү иимэ зонодо ороно. Газарай хүдэлдэг, мүн сэбдэг хүйтэн уларилтай нютагуудта барилга хэхэ бүхы дүримүүдые наринаар сахижа, Зүүн зүгэй рудагаар элбэг районуудта шэнэ городуудые бата найдамтайгаар бариха да болоно.

Зүүн Сибирьтэ газарай хүдэлдэг ябадалые уридшалан мэдэхэ хүдэлмэри хүндэ хүшэр юм. Ушарынь гэхэдэ, эндэ жэлдээ хоёр мянга табан зуу гара дахин газар хүдэлдэг байна. Геофизикын, сейсмологиин, геоморфологиин тоо, баримтануудые бүхыдэнь шэнжэлээд байхадаа, геофизигүүд hонирхолтой үрэ дүнгүүдые туйлаhан байна. Эдэ үрэ дүнгүүдэй ашаар газарай хүдэлжэ магад байhан тухай уридшалан мэдэлгын удаан болзорой мэдээнүүдые үлэмжэ зүбөөр тодорхойлжо болохо юм.

(АПН).

НОВОВОРОНЕЖСКЭ АЭС

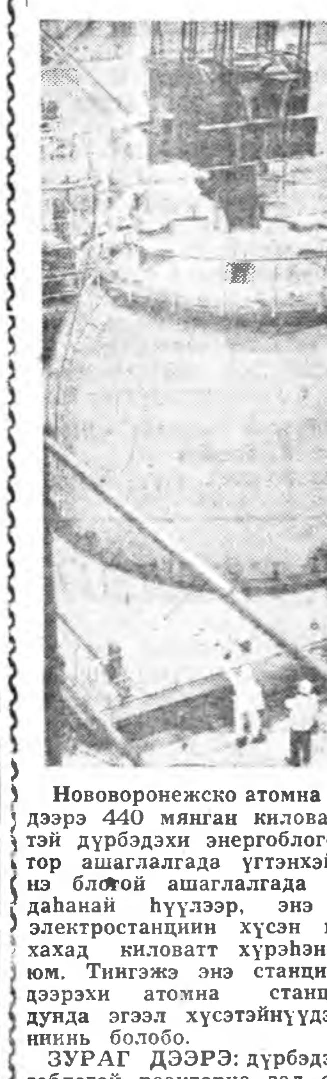

Нововоронежско атомна станци дээрэ 440 мянган киловатт хүсэтэй дүрбэдэхи энергоблогой реактор ашаглалгада үгтэнхэй. Шэнэ блогой ашаглалгада оруулагдаhанай hүүлээр, энэ атомна электростанциин хүсэн миллион хахад киловатт хүрэhэн байха юм. Тиигэжэ энэ станци дэлхэй дээрэхи атомна станцинуудай дунда эгээл хүсэтэйнүүдэй нэгэнинь болобо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дүрбэдэхи энергоблогой реакторна зал соо.

ТАСС-ай фотохронико.

АНТАРКТИДА ХЭДЫТЭЙ Б?

Антарктида хоёр дахин ехэ «наhатай» болоо гэлсэхэ. Зургаадахи түбиин наhан урдань 2 миллиард гэжэ тоологдодог байгаа hаа, мүнөө 4 миллиард гэжэ тодорхойлогдоо гээд Украинын геохимигүүдэй хэhэн шэнжэлгэ элирхэйлэн харуулба.

Шэнжэлгэ хэхын тулада «Молодежная» гэжэ совет научна станциhаа холо бэшэ оршодог Эндерби гэhэн нэрэтэй газарта гранит шэнги түхэлтэй породонууд, кристаллическа сланецууд сиглуулагдаhан байгаа.

Энэ hонин зүйлые тайлбарилхадаа, профессор Э. В. Соботович ТАСС-ай корреспондентдэ иигэжэ хэлээ:

— Иимэ эртэ урда сагай гранит шэнги породонууд манай дэлхэй дээрэ аргагүй шухаг зүйл юм. Энээнhээ нэгэ бишыхан залуу кристаллическа сланецуудые (3,9 миллиард наhатай) Америкын шэнжэлэгшэд hаяхан Гренландида олоо hэн. Мүн манай институдай хүдэлмэрилэгшэд иимэ сланецуудые СССР-эй Алас-Дурна зүгтэ олоо бэлэй.

(ТАСС).

Киев.

САhА АРИЛГАДАГ МАШИНА

Северодвинскын «Дормаш» гэжэ завод саhа хамадаг «Д-470» түхэлэй машина бүтээдэг болонхой. ЗИЛ автомобильнуудай үндэhэ hуури дээрэ энэ машина зохёогдоhон байна. Иимэ агрегат час соо 620 тонно саhа арилгадаг юм. Тиихэдээ хамаhан саhаяа 25 метр холо газарта шэдэхэ хүсэтэй. Метр хахад зузаан хатуу хүр хүнгэрэгыешье энэ машина «диилэжэ» ядадаггүй. Саhа хамадаг машинын ябаад гарахада, гурба метр үргэнтэй газарай саhан сэбэрлэгдэшэhэн байдаг.

«Д-470» түхэлэй иимэ агрегат холын Хойто зүгтэ, Сибирьтэ ямаршьегүй хүдэлхэ аргатай.

(ТАСС).

Архангельскэ область.

1974 ОН ЯНВАРЬ

РАДИО-ЭЛЕКТРОННО ТРАКТОРИСТ

Шэнэ туршалга

Холоhоо залан жолоододог оньhон дээрэхи кнопкые операторай даражархихадань, трактор зүүн хажуу тээшээ хотирбо; тиигээд эрьен ябаба. «Т-150» түхэлэй тракторые холоhоо залан жолоодохо оньhоной туршалга иигэжэ үнгэрөө hэн. Иимэ оньhые автоматикын институдай (Киев) болон тракторна эрдэм-шэнжэлгын институдай (Москва) хүдэлмэрилэгшэд ухаалан зохёогоо.

Холо газарhаа дамжуулагдаhан дохёогой ашаар машинануудые залан жолоодохо автомат байгуулха hэдэлгэ урданшье гаргагдадаг hэн. Зүгөөр тэрэ түхеэрэлгэнь аргагүй мантан томо. Хүдэлхэдөө бирагүй байгаа. Тиимэhээ тэрэниие олоор бүтээжэ гаргабал, ехэ үнэтэй сэнтэй болохо байhан юм.

Энэ автомадые шэнээр ухаалан зохёоходоо, эрдэмтэд хэмжүүрээрээ бага, бата найдамтай радио-түхеэрэлгэ (тэрэнь олоор бүтээгдэжэ байна). тэрэшэлэн электронно блогуудые хэрэглээ. Харин энэ залан жолоододог оньhониинь үгтэhэн дохёонуудые дүүргэхэ, мүн дохёолон жолоодохо аппаратураhаа бүридэдэг. Нэгэдэхи аппаратурань трактор дээрэ тодхогдодог, радио-дохёо абадаг ба телемеханическа түхеэрэлгэнүүдтэй юм. Эдэ түхеэрэлгэнүүдыень пульт дээрэхи залан жолоододог аппаратураhаа үгтэhэн дохёонуудай ашаар тракторые холоhоо жолоододог байна.

— Энэ аппаратурые радиогоор залан жолоододог тракторhаа табан зуугаад метр холо газарта түбхинүүлжэ болохо юм, — гэжэ энэ хүдэлмэриие хүтэлбэрилдэг Ю. А. Саулов ТАСС-ай корреспондентдэ хэлэбэ. — Тэрэниие ондоошье тракторай кабина соо тодхожо болоно. Энэ ушар ямар удхатайб гэхэдэ, нэгэ хүн хоёр машиные нэгэн доро жолоодохо аргатай болохо бшуу. Тиихэдээ хоёрдохи машинаяа кнопко дараад лэ залан жолоодохо ха юм даа.

ТАСС-ай корр.

Киев.

„УКРАИНА“ ЭКСКАВАТОР БҮРИ ХҮСЭТЭЙ БОЛОО

Новокраматорскын В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ заводто ЭШ-6-15М түхэлэй өөрөө ябадаг түрүүшын экскаватор бүтээгдэбэ. Газар малтадаг энэ томо машина урда урдынхида орходоо газаа талаhаа балайшье илгаатай бэшэ юм. 45 метр холо байhан газар малтаха тэрэнэй шанагань зургаан кубометрэй багтаамжатай. Энээнэй урда тээхи түхэлэй машинын шанага табан кубометр багтаадаг hэн. Зүгөөр ажалайнь бүтээсэ нэгэ хахад дахин ехэ болоо. Энэ машина жэлэй туршада 1 миллион 700 мянган кубометр газарай хүрьhэ малтаха юм.

Иимэ түхэлэй экскаваторые нарижуулан hайжаруулаад байхада, 40 градус хүйтэнэйшье болодог нютагуудта амжалтатайгаар ашаглахада болохо юм. Ушар иимэhээ хойто зүгэй сэбдэг хүйтэн нютагуудта энэ агрегадые ашаглаха болзор жэлдээ тухайлхада, hара хахадаар hунааха арга олдоо бшуу.

Өөрөө ябадаг шэнэдхэмэл түхэлэй энэ экскаваторто шанарай гүрэнэй тэмдэг олгогдоо. Иимэ тэмдэгтэй түрүүшын машинанууд Алтайн нүүрhэшэдтэ эльгээгдэхэнь.

ТАСС-ай корр.

Краматорск.

ДАЛАЙН ОЁОРТО „ГВИДОН“ БУУБА

Гүнзэгы уhан соо шэнжэлгэ хэхэ шэнэ аппарат — «Гвидон» СССР-тэ байгуулагдаба.

Загаhа баридаг хэрэгсэлнүүдэй хэр ашаг үрэтэй байhые, мүн загаhанай зан абариие шэнжэлхын тулада совет эрдэмтэд уhан доогуур адаглалгын арга методүүдые бүри ехээр хэрэглэдэг болоо. Уhан доогуур тамардаг «Северянка» гэжэ шэнжэлэлгын онгосо иигэжэ адаглаха хүдэлмэридэ эхи табяа hэн. Атлантикада «Атлант» гэжэ аппарат олон жэлдэ амжалтатайгаар хэрэглэгдэжэ байдаг. Тээсгэн «Атлант-II» гэжэ хоёр hууритай аппарат байгуулагдаа бэлэй. Харин мүнөө болоходо «Гвидон» ашаглалгада үгтэбэ.

Далайн загаhанай ажахын ба океанографиин эрдэм-шэнжэлгын бүхэсоюзна институт (ВНИРО) «Гвидониие» байгуулаа.

«Гвидон» түхэл шэнжээрээ бусад аппарадуудта орходоо нэгэ бага илгаатай — шанха өөдөө гонзойhон цилиндр юм. Иимэ түхэлтэй байхадаа, тус аппарат бүри тогтууритай болоно. Аппарадай үндэрынь 4,5, үргэнииинь 2,45 метр болодог. Пилот ба адаглан харагша хоёрhоо бүридэhэн экипаж хоёр «дабхарта» түбхинэдэг.

«Гвидон» 250 метр гүнзэгы уhа руу шэнгэдэг. Гэнэ усалай болоо hаа, өөдөө хөөрэн гараха түхеэрэлгэтэй. Электромотороор хүдэлгэгдэдэг винт тодхогдонхой. Харин электромоторынь батарейнүүдээр хүдэлгэгдэдэг юм. Тус аппарат час соо 1,8 километр түргөөр ябадаг. «Гвидон» уhан доро гурбан сүүдхэ соо байжа шадаха.

Шэнжэлхы хүдэлмэридэ хэрэглэгдэхээр бүтээгдэhэн хадаа энэ аппарат хаража hууха 10 иллюминатортай. Уhан доогуур гэрэлтүүлэгдэhэнэй ашаар имагтал адаглан хаража hууха бэшэ, мүн кино, фото-зураг буулгаха аргатай юм.

«Гвидон» далайн оёорто гурбан хүнды тулганууд дээрэ тогтоод байха аргатай. Далайн оёорhоо хии агаартай баллонуудай ашаар тэрэ өөдөө дэгдэдэг.

Аппарадай дээдэ захадань уhанай гүнзэгые хэмжэхэ түхеэрэлгэ бии.

Экипажай хүнүүдэй аюулда дайрагдахагүйн тула конструкторнууд энээндэ ехэ анхарал хандуулаа. Гүнзэгые хэмжэхэ хоёр түхеэрэлгэ энэ аппарат дээрэ тодхогдонхой. Хэмhээ үлүүсэ гүнзэгыдэ аппарадай буугаад байбалнь, тусхай түхеэрэлгэ абаhаар дохёо үгэдэг юм. «Гвидон» дээрэ аюулhаа абарха кислородно аппарадууд, электрын элшэ хүсэ үгэхэ түхеэрэлгэ, радиопередатчик бии.

Эрдэм-шэнжэлэлгын элдэб зорилгонуудые шиидхэхэ хэрэгтэ энэ аппарат хожомоо ехэ туhатай байха гэжэ туршалга батадхан харуулаа.

Лазарь ЛИФШИЦ,
инженер.
(АПН).

БЕНЗИН БА ЭЛЕКТРОНИКО

Жолоошоной үнэмшэлгын шэнээн хабтаhан... бензин абаха талоной орондо автобусой жолоошондо үгтэнэ. Урдань иимэ талонуудые бензоколонко дээрэ жолоошоной тоосохынь тулада ажахын бухгалтери тэрээндэ үгэдэг байгаа. Талоной орондо үгтэдэг энэ хабтаhахан ажахын нюуса нэрэтэй, машинын номертой, бензинэй сорт харуулhан тэмдэгтэй юм. «Зажиганиин түлхюур» мэтэ энэ хабтаhахан бензоколонко дээрэхи электронно түхеэрэлгэ руу хэгдэдэг. Бүхы бэшэ юумэниинь: бензин эюулэн хэлгэ, хэды шэнээн бензин абаhыень бүридхэлгэ, Банкда, мүн Банкhаа автоажахыда бензинэй түлөө түлэхэ мүнгэнэй счет барюулга автомат аргаар бүтээгдэдэг. Хэдэн мянгаад иимэ «кредитнэ карта-нууд» имагтал Новосибирскэ областьдо жэлдээ 26 миллион бензоталонуудые усадхаха, эдэ талонуудые бүридхэдэг, тоолодог, хинан шалгадаг, эсэсэй эсэстэ, гэдэниие галдадаг олон тоото бухгалтернуудые хороохо арга олгобо. Автомат аргаар бензин эюулэн үгэдэг станцинууд тон олон машинануудые хангадаг болохо, горитой хэмжээнэй түлишэ алмагдаха юм.

Новосибирскын эгээл томо автобусно ажахы, автомат аргаар бензин эюулэн үгэдэг эгээл томо станци иимэ туршалга хэhэн байна. Мүнөө иимэ туршалгануудые бусад ажахынуудта, бензин автомат аргаар эюулэн үгэдэг станцинуудта хэхэ, hүүлээрнь бүхы область дотор дэлгэрүүлхэ гэжэ хараалагдана.

(ТАСС-ай корр.).

Новосибирск.

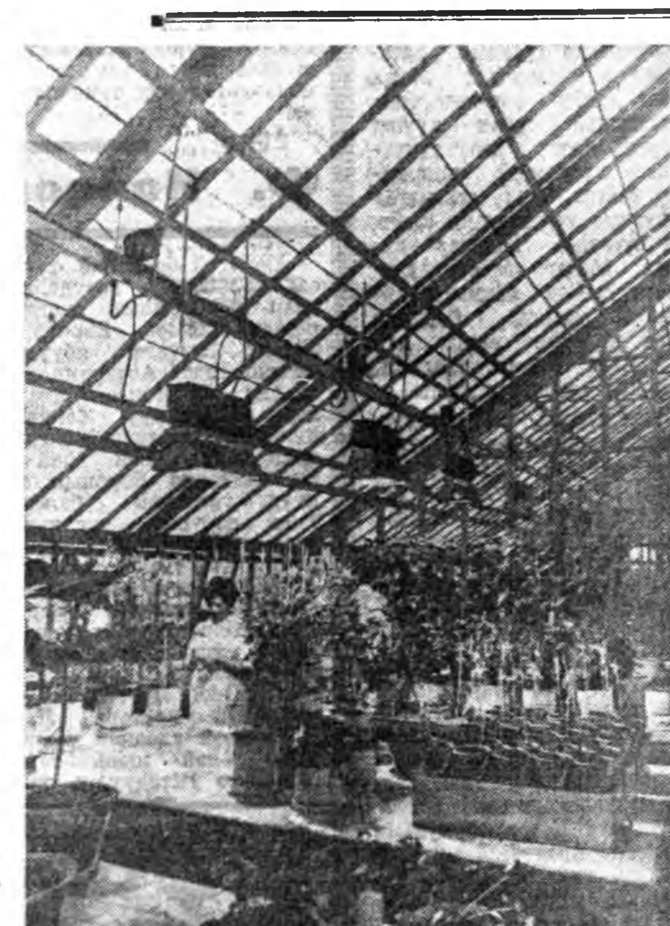

МОСКВА. Тон юрын редис тиимэшье юрын бэшэ байра соо ургана. Энэ байрань сонхогүй, дээдэ хушалтын орондо дабхар зузаан шэлнүүд шэлэгдэнхэй. Дабхарламал шэлнүүдэйнь хоорондуур саг үргэлжэ уhан урдажа байдаг. Энэмнай фототрон гээшэ. Иимэ түхеэрэлгэ искусственна аргаар уларил байгуулдаг юм. Дээдэ шэл хушалтадань тодхогдоhон хүсэ ехэтэй лаампануудай ялагар шанга гэрэл энэ зузаан уhан соогуур ходо гараад, ургамалнуудта хүрэдэг юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «холимол» гэрэлдэ — искусственна ба наранай гэрэлдэ шаруулдаг ургамалнууд энэ оранжерей соо шэнжэлэгдэнэ.

ТАСС-ай фотохронико.

МАНТАН ТОМО ТЕЛЕВИЗОР

Гарай часай шэнээн хэмжүүргэй телевизор бүтээhэн Японой инженернүүд электроникын эгээл жэжэ зүйлнүүдые ухаалан зохёолгоор дэлхэйн рекорд тогтооhон гэхэ. Тиихэдэнь Америкын мэргэжэлтэд дэлхэй дээрэ эгээл мантан томо телевизор бүтээхэ гэжэ шиндээ hэн ха.

Мүнөө Новый Орлеанай стадион дээрэ аяар 85 тонно шэгнүүртэй мантан томо аппарат тодхогдожо байнхай. Тэрэнэй экраниинь тус тустаа зургаан проекционно талмайтай юм. Тэрэ талмайнь нэгэ углууhаа нүгөө талын углуу хүрэтэр 13 метр болодог. Иимэ үргэн ехэ экран дээрэ спортсменүүд, наада харагшад болон судьянар стадион дээрэ боложо байhан наадан ае бүхэниие дахин дахин хараха аргатай юм.

Иимэ мантан томо телевизор харагшадые ехээр hонирхуулhан байха.

Украинын ССР-эй Наукануудай академиин онкологиин институдта хорото хабдарые лазерай элшээр эмшэлхэ 350 гаран операци хэгдээ. Лазерай тон халуун шанга элшэ хүнэй бэеын хорото хабдарай клеткэнүүдые гэмтээдэг, тиигээд hужэрхээ болидог.

***ЗУРАГ ДЭЭРЭ:** Украинын ССР-эй Наукануудай академиин онкологиин институдай хүдэлмэрилэгшэд Зоя Рудых, Евгений Полищук гэгшэд аппаратураяа бэлдэжэ байна.*

ЭРДЭМТЭДЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Шатарай түүхэ зургаадахи бэшэ, харин хоёрдохи зуун жэлhээ эхитэй гэжэ Ташкентын эрдэмтэд тоолоно. Үзбегэй ССР-эй Сурхандарьинска областьдо оршодог Дальверзин-тепе гэжэ эртэ урдын городой hуури шэнжэлхэдэнь заанай hяар хэhэн шатарай хоёр бодо олдоо бэлэй. Энэ байра байдал манай үе сагай хоёрдохи зуун жэлдэ байhан юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: шатарай бодонууд.

(АПН).

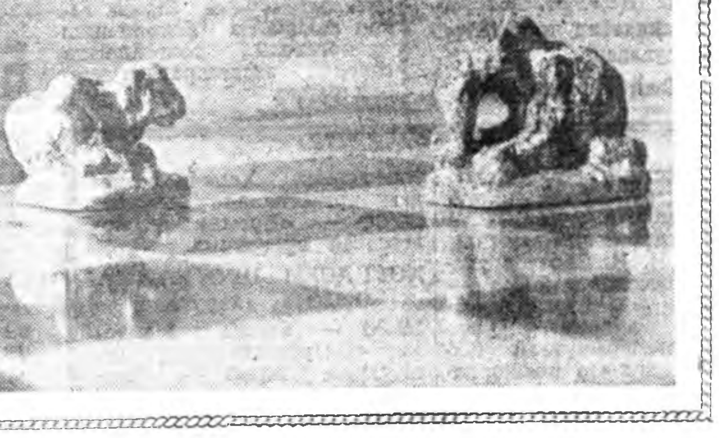

УТА НАҺАНАЙ НЮУСАНЬ ЮУБ? СПОРТ!

Энэ хүнэй хажуугаар анхарангүй гарахаар бэшэ hэн. Буурал толгойтой, үндэр наhатайшье hаа, сэб сэбсэгэрхэн, бушуу түргэн, абаашатай солбон бэлэй. 15 наhатай хүбүүдтэй наадахадаа, энэ хүмнай тэдэниие ээлжээ ээлжээгээр шүүгээдхидэг байба. Стол дээрэ теннис наадажа байhан эдэнэй хажуугаар гараhан хүнүүд эжэлүүдгүй хажуудань зогсодог, hонирхон харадаг байба.

Али Байрамов дала гарамгай наhанай хүн гэжэ этигэхээр бэшэ hэн. Энэ хүн hаяшаг «ГТО» гэжэ бүхэсоюзна физкультурно-спортивна комплексын нормо амжалтатайгаар тушаагаа гэжэ дуулахадаа, гайхахын ехээр гайхаа бэлэйбди.

Иимэ атаархамаар бэе махабадын, ута наhанай нюусань юун бэ? Энэ асуудалда Али Байрамов нэгэл харюу үгэдэг: спорт!

Аяар 50 жэл удаа энэ хүн үглөөнэй 5 часта бододог. Арбан таба минута соо үглөөнэй гимнастика хээд, hүүлээрнь табан километрэй зайда гүйдэг юм. Ниигэжэ гүйхын орондо тэрэ хадааролигтой конькигаар хаа-яа hолжордог гү, али далайн эрьеэр велосипедээр гүйлгэдэг. Энээнэй hүүлээр бэеэ хүйтэн уhаар угаадаг, эдеэлдэг, тиигээд Али Байрамов ажалдаа ошодог. Энэ хүн Бакуда ажаhуудаг, харин хүдэлдэг газарынь холо — Азербайджанай ниислэл хотоhоо 70-аад модоной газарта оршодог Сумгаит хото болоно.

Уhанай 15—17 градус хүрэтэр дулаасаагүй байхада, Байрамов эртэ хабар уhанда орожо эхилдэг. Хожом болоhон хойно hүүлшынхеэ шунгаад, тамараад абадаг заншалтай.

— Үбэлдөө саhагүй байдагнай муул байна даа, — гээд, Байрамов гомдоно.

Энэ хадаа Али Касумович санаар оройдоошье hолжордоггүй гэhэн удхатай бэшэ. Энэ хүн амаралтаяа заабол үбэлдөө абаад, саhаар элбэг Хойто зүг тээшэ зоридог юм.

Али Байрамов синтетическэ каучугай Сумгаидай заводой главна инженерэй орлогшоор олохон жэлдэ хүдэлжэ байна. Үдэр бүхэндэ цехүүд соогуур, заводой үргэн ехэ талмай дээгүүр, эндэ тэндэ тодхогдоhон түхеэрэлгэнүүдэй хажуугаар ябадаг.

— Гол шухалань юуб гэхэдэ, нарин нягтаар журам сахиха, ажал амаралта хоёроо шадамаhаар тааруулха хэрэгтэй, — гээд Али Касумович хэлэдэг.

Сугтаа хүдэлдэг залуу химигүүдые Али Байрамов спортдо дуратайгаар хүмүүжүүлдэг. Хорёод жэлэй туршада тэрэниие заводой спортивна клубай түрүүлэгшээр hунгажа байдаг. Энэ клубта дүрбэ мянга үлүүтэй физкультурнигууд нэгэдэдэг, тэдэнэй дунда бэрхэ, республикэ дотороо мэдээжэ болоhон спортсменүүд олон.

...Үхибүүдэй шууялдаан наадахаяа байhан Бакугай нэгэ бульвар дээрэ Али Байрамовые ходо хараха байхат. Энэ хүнэй эндэ ерэмсээрнь үхибүүд олоороо тэрээн тээшэ гүйлдэшэхэ. Эдэ үхибүүдэй нэгэнтэйнь теннис наадаха, нүгөөдынь ролигтой конькигаар hолжоруулжа hургаха. Юрэдөө Али Касумович бултынь хэжэ үрдидэг хүн лэ даа.

Гэртээ үдэшэ орой болоhон хойно бусадаг. Хожомдоhонойнь түлөө гэртэхинэйнгээ зэмэлээ hаань, Али Касумович энеэбхилжэ байгаад, иигэжэ хэлэдэг:

— Яагаашье хадаа Баку нэгэ спортсменээр олон болоо ха юм даа...

Вахид ДЖАФАРОВ,
АПН-эй корреспондент.

„УРОЖАЙ" БҮЛГЭМЭЙ КУБОК— ҮЛЬДЭРГЫНХИДТЭ

Нарһатын пионернүүдэй байшанда шатараар аймагай түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн колхоз, совхозуудай болон һургуулинуудай командануудай дунда хоёр үдэрэй туршада боложо үнгэрбэ.

Аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин командын гэшүүн, спортын мастерта кандидат Игорь Дмитриев долоон шатаршадтай тулалдажа илаад, түрүү һуурида гаража, 1-дэхи шатын диплом болон «Урожай» бүлгэмэй шанда хүртэбэ. «Победа» колхозой түлөөлэгшэ Б. Бадмаев, Нарһатын Д-Н. Цырендоржиев гэгшэд 2-дохи, 3-дахи һууринуудые эзэлээ.

Эдиршүүлэй дундаһаа Эгэтын-Адагай һурагша Б. Раднаев юһэн шатаршадтай наадажа шүүгээд, түрүү һуури эзэлбэ.

Эрхимлэгшэһээ хахад очкогоор гээгдэһэн Үльдэргын дунда һургуулиин һурагша Ш. Дагбаев хоёрдохи, Нарһатын Куйбышевай нэрэмжэтэ дунда һургуулиин һурагша В. Намжилов гурбадахи һууринуудые эзэлһэн байна.

Үльдэргын багша С. Дашинимаева, һурагша С. Будажапова гэгшэд эхэнэрнүүдэй болон басагадай дундаһаа түрүү һуури эзэлээ.

Тиигэжэ Үльдэргын һургуулиин команда аймагай «Урожай» бүлгэмэй кубогта, 1-дэхи шатын дипломдо хүртэбэ. «Победа» колхозой шатаршадай команда 2-дохи һуури эзэлбэ.

В. БАЙБОРОДИН.

Яруунын аймаг.

ЧЕМПИОНУУДАЙ ДУНДАҺАА ШАЛГАРБА

— Үнгэрһэн жэлдэ болоһон ехэ мүрысөөнүүдтэ шалгаржа гараһан танине спортын журналистнууд эрхимэй эрхим гэжэ нэрлэхэдэ, танай жэлэй туршада эсэхэ сусахые мэдэнгүй ажаллажа гараһые тэмдэглэбэ ха юм! — гээд Ирина Роднинада хандахада, тэрэнэй хүрин хара нюдэд бүри хурсаар ялабхяад абана.

Совет ороной спортын журналистнууд заншалта ёһоор жэл бүри оронойнгоо арбан эрхимэй эрхим спортсменэй нэрые тодоруулдаг гээшэ. Фигурна һолжоролгоор үнгэргэдэг мүрысөөнүүдтэ онсо шалгаржа, дэлхэйн, Европын табан удаа чемпионка болоһон Ирина бусадай дундаһаа түрүүлэн нэрлэгдэһэн байгаа бшуу. Москвагай «Кристалл» стадионой елүүр дээрэ ээлжээтэ һорилго хэжэ ябаһан Ирина Роднинада ТАСС-ай корреспондент иимэ мэдээсэл дуулгаһан байгаа. Ирина суггаа һолжордог Александр Зайцевтайгаа тэдэнэй тренер Станислав Алексеевич Жук гэгшын хёрхо нюдэн доро элдэб эсын, орёо упражненинүүдые шадамар бэрхээр, солбонооршье гүйсэдхэнэ...

— Тиимэ бэд даа, намайе эрхимүүдэй тоодо нэрлэһэндэнь аргагүй ехэ баярые хүргэнэб. Тиигэбэшье, энэ ехэ баяр омогорхолоо минии нүхэр Саша Зайцевтай хубаалдаха байнаб, — гэжэ Ирина тон зүб харюусана. — Бидэнэр хоюулаа Европын чемпионууд ха юм бибди. Энэ хүндэтэ нэрэ зэргэдэ би табадахяа, Саша түрүүшынхеэ хүртэһэн байна.

— Сэхынь хэлэхэдэ, Сашагүйгөөр дэлхэйн таба удаа чемпионка болохошье гүйдөө болохо байгаа бэшэ гүб? Саша ажалша бэрхэ, эсэхэ сусахые мэдэхэгүй, һорилгодошье, мүрысөөнүүдтэ хододоо бэеэ зэһэжэ, эрэлхэг зоригтойгоор наададаг тула эгээл, һайн һайхан магтаал хайрада хүртэхэ ёһотой! — гэжэ Ирина Роднина хөөрэнэ.

— Ирина зүб лэ хэлэнэ даа, — гэжэ С. А. Жук нэмэнэ. — Зүгөөр Ира 1972 оной хабар болоһон хубилалта тухай хэлэбэгүй. Тиихэдэ суггаа һолжордог Алексей Улановайнь ондоо хүнтэй һорилго хэдэг болоходонь, яаха аргагүй тэбдээ, мэгдээ бэлэйбди. Иигээд байхадань юу хэхэ байгаабибди? Тиихэдэ манай Ира бахардаагүй, харин бүхы хүшэр хүндэ ушараа даамгайгаар дабажа гараа бэлэй. Тиигэжэ Ира манай спортдо үлөө һэн! Үлэхэдөө, заатагүй илажа гараха зорилго урдаа табиһан байгаа бшуу...

— Зүгөөр Саша маанадай найдабарие тон зүбөөр ойлгожо, бодомжолһон хэрэгыемнай бэелүүлжэ шадаһандань аргагүй баяртай ябадагбди, — гэжэ тренерынь тэмдэглэнэ. — Тиин маанадай бүхы этигэл найдабари бэе дээрээ даажа абаһан Саша түбһэн юумэнһөө айха, һүрдэхэгүй эрхим спортсмен байһанаа харуулжа шадаа һэм шуу. Абари зан гээшэнь — сахюур шулуундал! Дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө Братислава хотодо эхилһэн мүрысөөн дээрэ Саша Ира хоёрой наадажа ябатар гэнтэ хүгжэм замхашоо һэмнай. Харин Саша Ира хоёр орёо хүндэ упражненинүүдээ хүгжэмшье гүйгөөр шадамар бэрхээр гүйсэдхэжэ гараа бэлэй...

— Манай гүйсэдхэдэг упражненинүүдтэ хэншье хубилалта хэжэ шадахагүй гэжэ хэлсэдэг. Иимэ һайн һайхан үгэ дуулахадаа, бидэнэрэй сэдьхэлдэ зохид байдаг. Тиибэ ябашье һаань, һаяар СССР-эй кубогта хүртэхын түлөө Челябинск хотодо эхилхэ наадан дээрэ өөһэдынгөө шэнэлһэн программые гүйсэдхэхэ хүсэлэнтэйбди, — гэжэ С. А. Жук хөөрөө һэн.

Физкультурын центральна институдай табадахи курсын 24-тэй студентка Ирина Роднина өөрэ янзын спортсменка! Ирина — манай спортсменүүдэй дундаһаа гансаараа дэлхэйн чемпионадай хүндэлэлэй эгээл үндэр табсан дээрэ таба удаа гаража, СССР-эй гимн һүр жабхалантайгаар таба дахин зэдэлүүлһэн байна бшуу.

Ю. СМИРНОВ,
ТАСС-ай корр.

ҮБЭЛЭЙ АМАРАЛТЫН ҮЕДЭ

Хуушан жэл үнгэржэ, шэнэ жэл гараба. Үхибүүдэй үнинэй хүлеэһэн амаралта ерээ. Үбэлэйнгөө амаралтые һонирхолтойгоор, сэбэр агаарта хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэжэ, дахяад һургуули руугаа субабад. Хурсахан хадхууртай хасуурида шэмэглэгдэһэн ёлкоёо тойрон, элдэб гоёор дуулалдана, нүгөөдүүлынь уран хурсаар шүлэгүүдые уншана. Жабар Үбэгэн Шэнэ жэлээр амаршалжа, элдэб бэлэгүүдые хубаагаа һэн.

Мүн Тээгдын дунда һургуулиин бүлэг һурагшад үбэлэйнгөө амаралтын үедэ оронойнгоо гоё һайхан городуудтай танилсаха зорилготой хонуур аяншалжа ерээ. Залуу багшанар В. Б. Мижитова, З. Т. Тарбаева гэгшэд түс бүлэгые даагшаар ошолдоһон. Эдэнэр Улаан-Үдэ, Новосибирск, Красноярск, Ташкент, Фрунзе, Алма-Ата болон бусад городуудаар аяншалжа, хотонуудай һонирхолтой түүхэтэ газарнуудтай танилсаа. Иигэжэ түс һургуулиин һурагшад амаралтаяа урма баяртайгаар үнгэргөө.

Ц-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА.

Хоринин аймаг.

Урилдаашадай мүрысөөн эхилхэнь

РСФСР-эй хүдөөгэй хүнгэн атледүүдэй дунда түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Тула хотодо болохонь. Нёдондо жэлдэ «Урожай» бүлгэмэй түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн 400 ба 800 метрэй зайда урилдаагаар мүрысөөндэ илажа гараһан Ивалгын гидромелиоративна техникумэй физкультурын багша Мария Зыренова, республикын чемпион Игорь Соколов болон бусад хурдан спортсменүүдһээ бүридэһэн суглуулагдамал команда мүрысөөндэ хабаадахаяа Тула хото мордобо.

Түс урилдаан СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө урилдаагаар болохо мүрысөөндэ хурдан спортсменүүдые шэлэн абаха зорилготой.

В. БАДМАЕВ.

БЭЛИГТЭЙ ХҮҮГЭДЫЕ БЭДЭРНЭ

Казахстанай Талды-Курганска областиин холын бэлшээри дээрэхи һэеы гэр. Аккордеон бариһан хүнине үхибүүд тойрошобо. Тэрэнэй дуулажа эхилхэдэнь, үхибүүд дууряана. Наймаатайхан басаган иигэжэ гуйба:

— «Ходоодо наран байг лэ» гэдэг дуу дуулажа үгыт даа.

Басаганай нарихан хоолой дуунай аялгые жэншэдгүй дахажан дабталсана.

— Энэ дуу мэдэхэ гүш? — гэжэ асуугаад, хүгжэмшэ клавиши дараад абаба. Басаган ондоошье аялга мэдэхэ байнаа. Казахай Шамши Калдаяков гэжэ композиторай «Эхэ тухай дуу» дуулана. Удаа тэрэнь казах, ород, украин болон татар олон дуу дуулаба.

— Басагантнай ехэ бэлигтэй юм байна, — гэжэ һаалишан Кулшари Булгаковада аккордеонтой хүн хэлэбэ. — Алма-Атадахи хүүгэдэй хүгжэмэй интернат һургуулида эльгээгыт. Би Пернебек Момынов гэжэ нэрэтэйб, тэрэ һургуулиин директор гээшэб.

Иимэ ушар нёдондо болоһон юм. Мүнөө Кульбагира композитор Ахмед Жубановай нэрэмжэтэ Алма-Атадахи хүгжэмэй интернат һургуулида һурана.

Энэ һургуулиин багшанар бэлигтэй үхибүүдые бэдэржэ, жэлдээ республикын элдэб оролон тохойнуудаар аяншалдаг. Эдэнэр хүгжэмэй кружогуудтай пионернүүдэй байшангуудаар, дуунай хэшээлнүүдтэ хабаадажа, аялгын удха шанарые хүүгэдэйнь һаяхан лэ ойлгожо байһан саадуудаар, хүгжэмэй һургуулинуудаар (республикын хото, хүдөө нютагуудта хоёр зуугаад иимэ һургуули бии) ябадаг байна. Эгээн холын тосхон һууринуудые тэдэнэр мүн лэ алад гарадаггүй.

Казахстанда ажаһуудаг казах, уйгур, узбек, корееец, болон бусад үндэһэ яһатанай гурбан зуу гаран үхибүүн мүнөө энэ һургуулида хүмүүжүүлэгдэнэ. Киргиз, башкир хүүгэдтэй эндэ золгохош.

Арбатай Сейтжан Атбагаровтай нэгэ класс соо уулзабабди. Чайковскиин «Хүүгэдэй альбомһоо» зүжэг рояль дээрэ ханамжатай нэтэрүүгээр наадажа һууба. Багшанар энэ хүбүүе малшанай бүлэһөө «олоһон» юм. Тэрэнэй эсэгэ Касымжан Атбагаров — үг гарбалаараа хонишон. Мүн лэ хүгжэмдэ дуратай. Казахуудай хаа хаанагүй абажа ябадаг домбро тэрээндэ бии. Касымжанай табан хүүгэд домбрын аялга доро түрүүшынхеэ хүгжэмтэй танилсаһан байгаа. Теэд эсэгынгээ дуунуудые дуулахадань, Сейтжан бусадһаа һайнаар хадуужа абадаг байба. Алма-Атаһаа ерэһэн багшанар тэрэниинь ажаглаа. Сейтжан мүнөө домброһоо гадна, мүн фортепиано дээрэ наадажа, хүгжэмэй грамота шүдална.

Һургуулидань фортопиано, скрипкэ, виолончель, дирижёрско-хоровой, духовой ба арадай инструментнүүдэй классууд нээгдэнхэй. Интернадайнгаа һаруул гоё зал соо, мүн Алма-Атын сценэнүүд дээрэ үхибүүд үе үе бэлиг шадабаряа харуулжа байдаг.

Узбекистанай республикада казахай искусствын декадын үдэрэй үнгэргэгдэхэдэ, һургуулиин виолончелиин, скрипкын ансамбльнууд суурхаһан байха. Ташкентынхидшье бишыхан артистнуудта үнэн зүрхэнһөө альга ташаа бэлэй. Москвадахи Патрис Лумумбын нэрэмжэтэ Арадуудай хани барисаанай университет соо Казахстанай эдир хүгжэмшэд мүн лэ концерт табяа.

Интернадта хүмүүжэгшэд бултадаа шахуу дээдэ һургуулинуудта хүгжэм шудалалгаяа үргэлжэлнэ. Жараад хүбүүд, басагад энэ һургуули дүүргээд байна. Тэдэнэй олонхинь Курмангазын нэрэмжэтэ Алма-Атадахи искусствын институдта, Казахай эхэнэр багшанарай институдай хүгжэмэй факультедтэ оронхой, зариманиинь Москвагай вузуудта һурана.

Эдэнэр бултадаа искусствын замда гараа. Тэрэнь «Бэлигтэй хүүгэдые бэдэрнэбди» гэһэн уряатай Алма-Атадахи хүгжэмэй һургуулида эхилээ һэн.

Ревмира ВОЩЕНКО.
(АПН).

ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ РАДИО ХИЛЫН СААНАҺАА

УЛААН-БААТАР

АЖАЛАЙ ИЛАЛТАНУУД

ТАСС

1973 ондо монгол арад бүхы орон дотороо социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн, ажалай шэнэ шэнэ амжалтануудые туйлажа, бүхы түсэбтэ даабаряа дүүргэһэн байна гээд МНР-эй ЦСУ-гай мэдээсэл дотор хэлэгдэнэ.

Нёдондо жэл Монголой Арадай Республикада ниитын продукт үйлэдбэрилгэ, 1972 онойхитой жэшэхэдэ, 7,6 процентээр ехэ болоһон байна.

Арадай байдал һайжаруулха, соёл культурыень дээшэлүүлхэ талаар ехэ амжалта илалтанууд туилагдаа. 1973 ондо МНР-тэ хүн зоной хүртэсэдэ национальна олзо доход 4,7 процентээр ургаһан байха юм.

Советскэ Союзтай, аха дүү бусад социалис оронуудтай МНР-эй харилсаа холбоон улам үргэдэжэ, ороной хурдан түргэн хүгжэлтэдэ шухала нүлөө үзүүлнэ гээд мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

ГАВАНА

САНТЬЯГО-де-КУБА —ХАНИ БАРИСААНАЙ ПОРТ

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хани ёһоной албанай хэрэгээр Куба ерэхээ байһанай хүндэлэлдэ социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай договор «Совинфлот» гэжэ бүхэсоюзна нэгэдэлэй далайн агентствэтэй баталһан Сантьяго-де-Куба портын хүдэлмэрилэгшэдэй коллектив уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ байгаа гээд портын начальнигай орлогшо Аурелио Кабрера Олеа ТАСС-ай корреспондентдэ мэдээсэбэ.

Үнгэрэгшэ жэлэй үйлэдбэриин түсэб ноябрь һарада дүүргэгдээ һэн. Каботажна флодой морягууд уялга, түсэбүүдээ болзорһоонь уридлан дүүргэнэ.

Совет портын хүдэлмэрилэгшэдтэй харилсаа тогтооһоной ашаар ажалай эмхидхэл һайжараа, бүтээсэнь дээшэлээ. Ашаа тээлгэ-буулгалгын түрүү арга онол үйлэдбэридэ амжалтатайгаар нэбтэрүүлэгдэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр Кубада ерэхээ байһыс портын коллектив габшагай ажалаар угтахые бэлдэнэ. Энэнь совет-кубын хани харилсаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ манай оруулһан хубита, Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр ерэхээ байһанай хүндэлэлдэ бидэнэй хүдэлмэришэдэй бэлэг болохо юм гэбэ.

БОНН

Хүдэлмэришэн ангиин аша туһын түлөө тэмсэл

ТАСС

Англиин, Бельгиин, Даниин, Грециин, Испаниин, Италиин, Португалиин, Швейцариин, Швециин, Турциин, Франциин ба ФРГ-гэй коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдэй конференци Рурай индустриальна ехэ түб — Эссен хотодо эхилбэ. Энэнь Европын капиталис оронуудай коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай январиин 26—28-да Брюссель хотодо зарлагдаха зүблөөнэй бэлэдхэл болгогдон, Германиин Коммунис партиин правлениин үүсхэлээр үнгэргэгдэжэ байна.

ГКП-гэй Правлениин Президиумэй гэшүүн Л. Мюллер конференцидэ хабаадагшадые амаршалба. Капиталис гүрэнүүдтэхи гадаадын хүдэлмэришэдэй байдалтай нягта холбоотой асуудалнууд мүнөө онсо шухала удха шанартай боложо байна гээд тэрэ тэмдэглээ. ГКП-гэй Правлениин секретариадай гэшүүн В. Цизлак элидхэл хэхэдээ, ФРГ-дэхи гадаадын хүдэлмэришэдэй байдал тухай тогтон хэлэһэн байна.

ЖЕНЕВЭ

Женевэдэхи хөөрэлдөөнүүд

ТАСС

Дүтын Зүүн зүтэй асуудал шиидхэхэ эбэй конференци дээрэ бии болгогдоһон сэрэгэй асуудалнуудые хаража үзэхэ хүдэлмэришэ бүлэгэй ээлжээтэ заседани Нацинуудай ордон соо болобо.

Дайнай ябуулгануудай болоһон газарнуудта сэрэгүүдые хоёр тээшэнь һалгаан бусааха асуудалые хүдэлмэришэ бүлэг зүбшэлһэн байна гээд ООН-ой түлөөлэгшэ мэдээсээ.

ВЕНЭ

Ф. Ионасай үгэ

ТАСС

Аюулгүй байдалай, харилсаа холбооной асуудалнуудаар зарлагдаһан ниитэевропын зүблөөн «Европо түбидэхи түүхэтэ ябуулга» болоно гэжэ Австриин президент Ф. Ионас тэмдэглэбэ. Шахардуу байдалай һуларжа, оронуудай хоорондохи харилсаанай һайжаржа байһанда Европын арадууд урмашан баясана. Тиин энэ ушар түс хуралдааe амжалтатай һайнаар дүүргэхын тула эдэбхитэй бэлэдхэл хэхыень зүблөөндэ хабаадагшадые уялгална гэжэ Шэнэ жэлэй уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, тэрэ мэдүүлбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр 1973 оной июнь һарада Холбоото Штадуудта онюод бусаһанай дүнгүүдые Ф. Ионас үндэрөөр сэгнэнэ. Тэндэ ошоод байха үедэнь СССР-эй, США-гай хоорондо баталагдаһан хэлсээнүүд хоёр ехэ гүрэнэй хоорондохи харилсаа хүгжөөхэһөө гадна, мүн бусад оронуудай хүгжэлтэдэ һайнаар нүлөөлхэ байха гээд тэмдэглэбэ.

Хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай хоорондын һайн харилсаан гүрэнүүдэй холбоо барисаа тогтоохо, үгээ ойлголсохо арга олгоно. Энэнь шахардуу байдал һуларуулгада һайнаар нүлөөлнэ гэжэ президент мэдүүлээ. Иимэ этигэл найдабари ниитын ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй хоорондын харилсаае бүри үргэдхэн һайжаруулха байна гээд тэрэ тэмдэглэбэ.

ПХЕНЬЯН

КНДР-эй загаһашадай амжалтанууд

ТАСС

Шэнэ жэлэй түрүүшын үдэрнүүдтэ Корейн Арадай Демократическа Республикын зүүн эрье шадарай загаһашад амжалтатай һайнаар ажаллажа байна.

Синпхосско, Чхончжинска загаһанай промхозуудай коллективүүд илангаяа ехэ амжалтатай. Үдэр коногой үнгэрхэ тума загаһа барилгын хүдэлмэри улам эршэдэнэ. Эдэ хоёр ажахы тус тудтаа зуу мянган тонно загаһа барая.

ВАШИНГТОН

США-гай ажалай министрэй мэдүүлгэ

ТАСС

1973 ондо американецууд юумэнэй үнэ сэнгэй ехээр хүндэрһэнһөө уламжалан, гарза хохидолдо ороһон байна гэжэ США-гай ажалай министр П. Бреннан мэдүүлээ. Нёдондо жэл ажалгүйшадай салин хүлһэн бага болоһон байгаа. Тиихэдэ декабрь һарада хүдэлмэригүйдэлгэ 4,9 процентээр нэмээ гээд тэрэ пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ сэхэ руунь мэдэрбэ.

Элшэ хүсэнэй дуталдажа байһанһаа боложо, 1974 ондо Холбоото Штадуудай үмэнэ бэрхэшээлтэй зорилгонууд оршоно. Тодорхойлон хэлэхэдэ, хүдэлмэри гүйшүүл улам олошорхо.

ВАРШАВА

В. И. Лениндэ зорюулагдана

ТАСС

«В. И. Ленинэй һургаал ба уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн» гэһэн темээр научна конференци январиин 9-дэ Варшавада нээгдэбэ. Социалис оронуудай науканудай академинүүдэй, ПОРП-ын ЦК-гай дэргэдэхи Ниитын эрдэмэй дээдэ һургуулиин хоорондын харилсаа хангаха олон талын комиссиин үүсхэлээр дүрбэн үдэрэй туршада үргэлжэлхэ конференци зарлагдаһан байна. Польшын, Чехословакиин, Монголой, ГДР-эй, Румыниин, Венгриин, Советскэ Союзай эрдэмтэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

ХАНОЙ

Эрид буруушаана

ТАСС

Революционно саг зуурын правительствын мэдэлдэ байһан Куангчи провинциин районууд дээгүүр американ самолёдуудай тагнуулай ниидэлгэнүүдые хэһэнтэй дашарамдуулан, Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительствын Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ эрид буруушаагаа гээд Вьетнамай информационно агентство мэдээсээ.

САН-ХОСЕ

Ехэ арга боломжонууд

ТАСС

Бүхы социалис оронуудтай, илангаяа Советскэ Союзтай худалдаа наймаа хэдэг харилсаагаа һайжаруулха ехэ арга боломжонууд Сальвадорто бии гээд Рикардо Гильермо Кастаньед Корнехо түрүүтэй Сальвадорой худалдаа наймаанай тухай делегациин гэшүүдэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Түс делегаци социалис оронуудаар ябаһанай һүүлээр Эхэ орондоо бусажа ерэбэ.

ВЬЕНТЬЯН

Камбоджодохи байдал

ТАСС

Камбоджоһоо ороһон мэдээсэлнүүдэй ёһоор, сүлөөлэлгын армиин подразделенинүүд Пномпениие хамгаалалгын газаа талын бэхилэлгэнүүдые сүмэ сохёод, ниислэлэй аэродромһоо гурбан километрэй газарта дүтэлөөд байна. Январиин 7-ной һүни эдэнэр аэропортын сэрэгэй частьнуудые ракетээр буудаа. Январиин 8-най үглөөгүүр аэропортһоо хойгуур, ниислэл хотын түбһөө 11 километрэй газарта шанга тулалдаанууд болобо. Тиихэдэнь Пномпениин командовани ябаган сэрэгэй хоёр бригада иишэ эльгээһэн байгаа.

Лон Нолой радиогоор үгэ хэлэһэнэй һүүлээр оройдоол хоёр часай үнгэрһэн хойно аэропортые буудаа. Хотын квартал бүхэндэ бэхилэлгэнүүдые бариха гэһэн захиралта Пномпениин захиргаанай толгойлогшо городой засагаархидта үгэһэн байна.

ГОЛЛАНДИ. Эндховен городой «Кемпенланд» гэжэ кондитерска фабрикын 200 хүдэлмэришэд тус предприятияа «Манеба» гэжэ концерндэ худалдаха һэдэлгэ гаргаһан ээндээ эсэргүүсэн бодобо. Хэдэн хоног соо бүхы фабрика хүдэлмэришэдөөр хүреэлэгдэнхэй байгаа. Фабрикын дирекци хүдэлмэришэдэй эрилтые хангаха баатай болоо. Тэрэнэй гол шухалань гэхэдэ, бүхы хүдэлмэришэдые гурбан жэл соо хүдэлмэреэр ба тогтууритай салингаар хангаха гэһэн эрилтэ байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: забастовко эмхидхэһэн хүдэлмэришэдэй суглаан.

ТАСС-ай фотохронико.

УНШАГТЫ, һонирхохол байхат

АФРИКАДА ОЛДОҺОН ОЛОШО

ЛОНДОН. Шулуун зэбсэгэй үеын агы нүхэн Урда Африкын Вааль мүрэнэй эрьеһээ олдобо. Эртэ урдын хүнүүд эндэ ажаһууһан байгаа гэжэ элирүүлэгдээ.

Малталгануудай үедэ олдоһон элдэб юумэнүүд эртэ урдын хүнүүдэй ажабайдал, хүгжэлтын хэм хэмжээн тухай мэдэхэ арга олгоно. Тодорхойлон хэлэбэл, зэрлиг амитадай араг яһан, годлинуудай шулуун зэбэ энэ агы нүхэн соо байрлаһан хүнүүдэй агнуури хэдэг байһыень элирхэйлжэ гэршэлнэ. Модоор, шулуугаар бүтээһэн хэрэгсэлнүүд олдоо. Страусай үндэгэнэй хальһаар хэгдэһэн амһарта угаа һонирхолтой.

Эртэ урда сагай Урда Африкада хүнүүд ажаһууһан байгаа ха гэжэ энэ олошо баримталан гэршэлнэ.

ЧИНОВНИГУУДАЙ «ЗУГАА»

БРАЗИЛИИН чиновнигуудай угаа һонин заншалтай болоһоор хэдэн арбаад жэл үнгэржэ байнхай. Шэнэ жэлэй урда тээ контороёо хэрэгтэ хэрэггүй саарһанһаа сүлөөлхөөр шиидээд, тэдэнэр ехэ саарһа сонхоороо газаашань хаядаг юм. 1973 ондошье Шэнэ жэлэй урда тээхи «зугаалалгаяа» дабтаба: Бразилиин ниислэлэй түбэй үйлсэ гудамжанууд хахад метр тухай болохо обоо хүбөө саарһаар хушагдашоо.

АВИАЦИИН ТҮҮХЫН МУЗЕЙ

ОРОДОЙ түрүүшын авиадвигательнуудай нэгэнэйнь частьнууд Харьковай Дзержинскиин нэрэмжэтэ үйлсэдэхи байшангай подвал соойсо олдобо. Летчик С. В. Гризодубовай байра эндэ байдаг байгаа. Агаараар ниидэлгын эхи табигшадай нэгэнэй урдын байрада Харьковай авиационно институдай эдэбхитэдээр эмхидхэгдэһэн авиациин түүхын музей соо энэ өөрсэ шухаг зүйл табигдаа. 3 мянга шахуу экспонат эндэ суглуулагданхай. 1916 ондо Гризодубовай нэрэ дээрэ Бүхэроссин аэроклубай үгэһэн пилодой үнэмшэлгэ, тэрэнэй түрүүшын самоледой зурагууд, агаарай онгосонуудай македүүд эндэ бии.

Суута авиаторай басаган — Полина Осипенко, Марина Раскава гэгшэдтэй хамта дайнай урда тээхэнэ Москваһаа Алас-Дурна зүг хүрэтэр буунгүй ниидэгшэ Советскэ Союзай Герой, летчица Валентина Степановна Гризодубовада зорюулагдаһан таһаг музей соо бии юм.

ГУШАНАЙ НЭГЭН

«ПАРИЖ дайнай урда тээ» гэһэн шухаг ном 1916 ондо Петроградта хэблэгдэн гараһан 500 хэдэгээр хэблэгдэн гараһан байгаа. Эдэнэй нэгэнинь Чебоксарын Уран зурагай хо... бооной библиотекэдэ бии.

Гоё һайханаар зурагалдаһан шэмэглэгдэһэн энэ ном хүнүүдэй ... Парижда үлэшэһэн ород уран зурагшадай тухай ... харгалжа ... лагдаһан байгаа. Ородой ... мэдээжэ уран зохёолшод ... хабаадаһан юм. А. Н. Толстойн «Июлиин 11» гэжэ рассказ, Вячеслав Иванова, К. Бальмонтын, Ф. Сологубай, М. Волошиной шүлэгүүд, Париж тухай А. Ремизовай, Н. Рерихэй тэмдэглэлнүүд энэ номдо оруулагдаа.

Түрүүшын гушан хэһэгынь илангаяа үнэтэй сэнтэй. Юрын ... байгаа ... Чебоксарта ... байгаа бшуу. Чебоксартахи ном энэ гушан хэһэгэй нэгэниинь болоно.

Энэ олдохоёо шухаг ном хаанаһаа Чебоксарта байхаб? Һүүлэй ... Ефремовэй хобоолол ... Н. Я. Яковлевай нэрэмжэтэ багшанарай институдай профессор Н. В. Овчинников багсаана. Революционно һүүлэй тэрэнэй өөһэдынь библиотекын ... Нютагай уран зурагай һайндэ хэблэдэ ... библиотекын ... эхиндэгдээн байна ... жасада үгэгдэн хүүхэнэй.

(ТАСС).

Редакторай орлогшо
М. Н. НИМАЕВ.

Манай адрес, телефонууд:
г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариат — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-81, информации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Зохёо. Шэнжэлэ. Бүтээ». — түрүү бэшэг. Молдавиин ССР-тэ Арадуудай хани барисаанай ордон бариулһан тухай ТАСС-ай материал.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Хүршэнэрэй ёһо гуримаар» — Г. Клепиковэй корреспонденци. «Марксизм ба тэрэнэй шүүмжэлэгшэд» — И. Подкопаевай статья.

Гурбадахи хуудаһанда: АПН-эй материалнууд. Хилын саанаһаа. Нютаг нютагай һонинууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: Элдэб һонин.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

14.35 — Һүүлэй һонин. 14.45 — Һурагшадта — «Минии хэлэн — минии нүхэр». Ород хэлээр уриллдаанай IV тур. 14.45 — Концертнэ зал соо «Березка» гэжэ Гүрэнэй хореографиин ансамблиин концерт. 16.35 — Л. Синельников. «Волны над нами» — телевизионно зүжэг. 18.05 — Фигурна һолжоролгоор СССР-эй кубогай түлөө мүрысөөн. Эрэшүүлэй дунда нэгэ нэгээрээ һолжоролго. Челябинскһаа дамжуулга. 18.50—19.00 — Забһарлалга. 19.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

Улаан-Үдэ харуулна:

19.30 — «Сэлэнгэ» — телевизионно журнал (буряадаар). 20.10 — «Ажалай түлөөһэнэй шэнэ дуримүүд» гэһэн хөөрөөн. 20.30 — «Үдэшын Улаан-Үдэ» — телевизионно газетэ.

«Орбита» харуулна:

21.10 — Таджигай ССР-эй искусствын мастернуудай концерт. 22.05 — Үнгэтэ телевидени. «СССР-эй хүнгэн промышленностиин министр Н. Н. Тарасов танда харюусана». 22.35 — Фигурна һолжоролгоор СССР-эй кубогай түлөө мүрысөөн. Эрэшүүлэй дунда нэгэ нэгээрээ һолжоролго. Челябинскһаа дамжуулга. 23.20—23.30 — Забһарлалга. 23.30 — Үнгэтэ телевидени. Харин эстрадын артистнарай концерт. 24.00 — «Время» — мэдээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

19.30 — Үнгэтэ телевидени. «Опереттэдэ дуратайшуулда». 20.00 — «Семнадцать мгновений весны» — телевизионно уран һайханай фильм. (12-сери).

 □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Н-00321. Заказ № 00444